

Inhoud

1 Aanleiding en onderzoeksvragen	1
1.1 Uitspraak vergunningplicht intern salderen	1
1.2 Uitspraak Greenpeace	2
2 Aanpak	4
2.1 Uitgangspunten	4
2.2 Projectonderdelen	4
2.3 Scope / inhoudelijke afbakening	5
3 Eerste beeld van de uit te voeren activiteiten	6
3.1 Juridische duiding	6
3.2 Multidisciplinaire impactanalyse	6
3.3 Handelingsperspectieven en aanbod	9
4 Organisatie en bemensing	10
4.1 Inhoudelijke uitwerking	10
4.2 Sturing, coördinatie en afstemming	10
4.3 Voorbereiden interprovinciale besluitvorming en besluitvorming	11
4.4 Koppeling met de organisatie aan Rijkszijde	11
5 Planning & Capaciteit	14
6 Communicatie en stakeholdersaanpak	14

1 Aanleiding en onderzoeksvragen

1.1 Uitspraak vergunningplicht intern salderen

Op 18 december 2024 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan in het hoger beroep over intern salderen door de Amercentrale en destructiebedrijf Rendac. Door deze uitspraak wijzigt de Afdeling (met terugwerkende kracht) haar vaste jurisprudentie. Daardoor is intern salderen vergunningplichtig geworden en dient een additionaliteitstoets uitgevoerd te worden bij alle passende beoordelingen met salderen. De uitspraak is veelomvattend en behoeft nadere juridische duiding. De uitspraak heeft bovendien vergaande gevolgen die nog niet compleet te overzien zijn; voor private initiatiefnemers, voor overheden als publieke initiatiefnemer en voor de huidige aanpak en het werk van Rijk en provincies als bevoegd gezag op natuur- en stikstofgebied. Dit roept de volgende onderzoeksvragen op voor wat betreft de RvS-uitspraak vergunningplicht intern salderen:

1. Hoe moet de uitspraak van de Afdeling juridisch worden geduid?
 - Wat is juridisch zeker?
 - Welke vragen moeten nog worden beantwoord? Wat is daarvoor nodig? En hoeveel tijd is daarmee gemoeid?
2. Welke impact heeft de uitspraak van de Afdeling?
 - *Initiatiefnemers, privaat en publiek*
 - Wat betekent de uitspraak voor initiatiefnemers die intern hebben gesaldeerd of dat voornemens waren/zijn, voor de verschillende fasen van hun project (afgerond, gestart voor de uitspraak, gestart na de uitspraak, te starten, planfase)? Het betreft hier de impact op zowel private als publieke initiatiefnemers in alle relevante sectoren waaronder landbouw, industrie, woningbouw, energietransitie, infrastructuur, et cetera.
 - *Bevoegd gezag*
 - Wat betekent de uitspraak voor de huidige aanpak van Rijk en provincies qua bevoegd gezag taken op de terreinen vergunningverlening, toezicht en handhaving, natuurbeleid en -beheer en gebiedsregie?
 - Wat betekent de uitspraak voor de bevoegd gezag taken van Rijk en provincies in de zin van omvang, vereiste capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief), planning, organisatie en kosten?
3. Welke handelingsperspectieven hebben Rijk en provincies om met de impact van de uitspraak van de Afdeling op initiatiefnemers (privaat en publiek) om te gaan, inclusief (wijzigingen in) de aanpak en uitvoering van de bevoegd gezag taken? Wat zijn de consequenties, voor- en nadelen en risico's van deze handelingsperspectieven? Welk handelingsperspectief verdient alles overwegende de voorkeur? Het is noodzakelijk hierbij een korte en langere termijn te onderscheiden, waarbij voor de korte en langere termijn kan worden gedacht aan:
 - *Korte termijn*
 - Handelingsperspectief innovatie, beëindigingsregelingen, omvorming, verplaatsing, e.d.
 - Handelingsperspectief grote opgaven zoals woningbouw en energietransitie
 - Handelingsperspectief individuele projecten
 - *Langere termijn*
 - Additionaliteit

1.2 Uitspraak Greenpeace

Op 22 januari 2025 deed de rechtbank Den Haag uitspraak in de bodemprocedure van Greenpeace Nederland over de maatregelen van de Staat om de stikstofbelasting op de meest kwetsbare natuur te verminderen. In de uitspraak werd Greenpeace grotendeels in het gelijk gesteld. De rechtbank achtte voldoende bewezen dat de meest urgente, voor stikstof gevoelige, habitats in Natura 2000-gebieden (de urgente lijst) verslechteren. De rechtbank oordeelde dat dit ook aan de Staat te wijten is, doordat er onvoldoende passende maatregelen zijn getroffen in de periode dat het beschermingsregime van artikel 6 van de Hrl op de betrokken Natura 2000-gebieden van toepassing is (doorgaans 2004).

Het verweer van de Staat, dat er al veel maatregelen genomen zijn en nog worden genomen overtuigde de rechtbank niet. De rechtbank gaf aan dat de Staat in het verleden onvoldoende maatregelen heeft getroffen, en dat het ook aannemelijk is dat het beleid op dit moment niet zal leiden tot het bereiken van de doelen. De rechtbank sprak uit dat de Staat onrechtmatige handelt door de verslechtering, inclusief dreigende verslechtering, van de habitattypen en leefgebieden in de Natura 2000-gebieden op de urgente lijst niet tijdig te stoppen. Op basis van de Hrl, die in de Nederlandse wetgeving is overgenomen, is de Staat verplicht te voorkomen dat de natuur verslechtert en moet de Staat zorgen dat de natuur herstelt en in een goede staat komt te verkeren. De rechtbank ziet daarbij de wettelijke stikstofdoelstelling als onderdeel van de implementatie van de Europese verplichtingen uit de Hrl.

De rechtbank oordeelde dat de Staat ook onrechtmatig handelt door het wettelijke stikstofdoel voor 2025 (40% van de stikstofgevoelige gebieden onder de KDW) niet te halen en door het stikstofdoel voor 2030 (idem voor 50% van de gebieden) zeer waarschijnlijk niet te halen. Tot slot verklaarde de rechtbank dat het onrechtmatig is van de Staat om in het stikstofbeleid geen prioriteit te geven aan daling van stikstofdepositie op de habitattypen en leefgebieden waar dit ecologisch gezien het meest urgent is.

De rechtbank heeft de Staat bevel gegeven om uiterlijk op 31 december 2030 het 50% doel gehaald te hebben. Dat moet zodanig gebeuren dat er prioriteit geldt voor de aanpak van de stikstofdepositie op de habitattypen en leefgebieden op de urgente lijst. Per 31 december 2030 zou dan volgens de rechtbank 32% van het areaal stikstofgevoelige natuur op de urgente lijst onder de KDW moeten zijn gebracht. Lukt dat niet dan is de Staat een dwangsom van € 10 miljoen verschuldigd. De uitspraak moet worden opgevolgd, ook als partijen in hoger beroep gaan.

De uitspraak is ingrijpend, maar vraagt tevens om een nadere duiding van de precieze bedoeling, impact en handelingsperspectieven. Aan Rijkszijde is hiervoor op 24 januari 2025 – en mede naar aanleiding van de uitspraak vergunningplicht intern salderen – de ministeriële commissie Economie en Natuurherstel ingesteld onder leiding van de Minister-President. De commissie is gericht op het uitwerken van en besluiten over een concreet programma met als doel om Nederland van het slot te halen en perspectief te bieden aan de sectoren die worden geraakt door de diverse uitspraken. Deze aanpak wordt vormgegeven langs vier sporen:

1. Verkennen juridische mogelijkheden en wat er mogelijk (te maken) is in de vergunningverlening.
2. Een programma van maatregelen gericht op geborgde daling van stikstofemissie en geborgd natuurherstel- en verbetering.
3. Aanpak en analyse van de impact van de ‘terugwerkende kracht’ uit de uitspraak van 18 december (uitspraak vergunningplicht intern salderen, Afdeling bestuursrechtspraak).
4. Inzicht richting Brussel en EU-wetgeving.

Het is in IPO-verband voor de gezamenlijke provincies zaak om zich ook op de uitspraak Greenpeace te beraden door het nader duiden van de precieze bedoeling, de impact en met name ook de handelingsperspectieven van provincies c.q. de bijdrage die provincies kunnen leveren; in zekere zin is het noodzakelijk om het werk van de ministeriële commissie ‘te

spiegelen'. Hierover is onder andere gesproken in de verdiepingssessie van de BAC-LG op 23 januari 2025. De onderzoeksvragen die daarbij vanuit bestuurders in het bijzonder leefden kunnen als volgt worden samengevat:

- Wat is er nodig aan stikstofdaling in de onderscheidenlijke gebieden, wat is de bijdrage die provincies hier in beginsel zelf aan kunnen leveren (effectieve verdeling generieke en gebiedsspecifieke maatregelen), en wat hebben de provincies daarvoor nodig? Hierbij mede de al opgestelde planning in het kader van het NPLG te betrekken.
- Wat is er nodig voor de natuur? Wat is er al gedaan aan natuurherstel, wat is er nog nodig en hoe kunnen de provincies dit oppakken en wat is daarvoor nodig? Ook hier de al opgestelde plannen in het kader van het NPLG te betrekken.
- Wat is er nodig voor de meest urgente gebieden om te voldoen aan het bevel van de rechter? Hoe moeten we de (opgave voor de) urgente gebieden precies duiden, hoe kunnen we aan die opgave bijdragen en wat is daar voor nodig?

Bij IPLG ligt de opdracht om deze hoofdvragen te beantwoorden, om uiteindelijk te komen tot een aanbod van de provincies, afgestemd en mede voortbouwend op de eerder door de gezamenlijke provincies opgestelde propositie en de inzet voor het overhedenoverleg.

2 Aanpak

2.1 Uitgangspunten

- We werken van grof naar fijn aan (zoveel als mogelijk) alle onderzoeksvragen tegelijk.
- We werken hier IPLG-breed en interprovinciaal aan samen, en ook zoveel mogelijk interbestuurlijk met het Rijk. Juridische duiding en impactanalyse zijn in principe naar feiten zoekende activiteiten, waarbij het realiseren van een gemeenschappelijk beeld goed mogelijk is. Wat betreft de handelingsperspectieven kan het feitelijk in beeld brengen ervan met consequenties, voor- en nadelen en risico's ook zoveel mogelijk gemeenschappelijk interbestuurlijk worden gedaan, maar als het gaat om het beoordelen van de handelingsperspectieven en de ambtelijke advisering en bestuurlijke besluitvorming daarover moeten we bedacht zijn op (en niet terugdeinzen voor mogelijke) verschillen die uiteindelijk op bestuurlijk niveau tussen Rijk en provincies moeten worden beslecht.
- Afstemming met de VNG en de UvW is voor de gezamenlijke provincies evenzeer van belang. Beide koepels hebben op de uitspraken gereageerd. De VNG hecht aan uitvoerbaarheid van en voldoende financiële ondersteuning voor maatregelen, alsmede aan voldoende ruimte voor gemeentelijke handelingsvrijheid. De waterschappen hebben aangegeven robuuste natuur nodig te hebben voor hun wettelijke taken en zijn voorstander van het snel en duidelijk oplossen van het stikstofprobleem; op dit moment ligt echter vertraging van projecten op de loer wat volgens de waterschappen een averechts effect heeft op natuurherstel.

2.2 Projectonderdelen

Gelet op de onderzoeksvragen onderscheiden we drie projectonderdelen die ieder apart maar uiteraard wel in nauwe samenhang met elkaar moeten worden uitgevoerd, te weten:

- Juridische duiding van beide uitspraken.
- Multidisciplinaire impactanalyse van beide uitspraken.
- Handelingsperspectieven om aan beide uitspraken te voldoen c.q. er als provincies (met een aanbod) aan bij te dragen.

Duiding en impactanalyse zullen zoveel mogelijk parallel worden uitgevoerd op basis van wat op voorhand al als juridisch zeker mag worden beschouwd. Eerste interbestuurlijk ambtelijke duidingen hiervan zijn beschikbaar. Maar er staan ook nog duidingsvragen open, wat kan maken dat ook de eerste impactanalyse(s) nog aan te vullen leemten kan (kunnen) hebben, want zoals gezegd werken we van grof naar fijn.

Voor het in beeld brengen en (onderling) beoordelen van principiële handelingsperspectieven zijn in beginsel een zo ver mogelijk uitgewerkte juridische duiding en impactanalyse noodzakelijk, waarin geen (voor oordeels- en besluitvorming essentiële) leemten zitten. Al zullen we ook wat betreft het verkennen van de handelingsperspectieven streven naar een zekere 'van grof naar fijn' benadering. In ieder geval is van belang dat de uiteindelijke besluitvorming over principiële handelingsperspectieven is gebaseerd op een zo compleet mogelijke juridische duiding en multidisciplinaire impactanalyse, waarbij alle voor besluitvorming essentiële vragen in ieder geval zijn beantwoord.

Naast principiële handelingsperspectieven zijn er ook meer praktische handelingsperspectieven die 'enkel' een kwestie zijn van het nader uitwerken of doorontwikkelen van instrumenten voor het bevoegd gezag en waarover geen (bestuurlijke) besluitvorming noodzakelijk is.

2.3 Scope / inhoudelijke afbakening

We hanteren een brede scope vanuit de verschillende relevante provinciale rollen, die maakt dat alle onderdelen van het IPLG bij de uitvoering van dit plan van aanpak moeten worden betrokken, en ook afstemming nodig is met alle overige inhoudelijke programma's van het IPO omdat beide uitspraken op die programma's, vanuit de provinciale rol als publieke initiatiefnemer en/of belanghebbende overheid, effect heeft. Onderstaand figuur geeft dit weer.

IPLG				Andere IPO-programma's			
Provincie als VTH Bevoegd Gezag		Provincie als natuurverantwoordelijke overheid / voortouwnemer	Provincie als gebiedsregisseur	Provincie als publieke initiatiefnemer en/of belanghebbende overheid			
V	T&H	Natuurbeleid, natuurbeheer, monitoring	Gebiedsgerichte aanpak & Landbouw	Energie & Klimaat	Ruimte en Leefomgeving	Bereikbaarheid & Infrastructuur	Regionale economie & Cultuur
Strategie							
Informatievoorziening							
Communicatie							

We zien dat aan Rijkszijde een vergelijkbare brede scope wordt gehanteerd, ambtelijk maar ook in de brede samenstelling van de ministeriële commissie Economie en Natuur. Zie ook hoofdstuk 4 over organisatie.

3 Eerste beeld van de uit te voeren activiteiten

3.1 Juridische duiding

Hoe moeten de uitspraken van de Afdeling en de rechtbank Den Haag juridisch worden geduid?

- Wat is juridisch zeker?
- Welke vragen moeten nog worden beantwoord? Wat is daarvoor nodig? En hoeveel tijd is daarmee gemoeid?

- Eerste beschrijving van wat gelet op de uitspraak juridisch zeker is.

Eerste duidingen die als aanzet voor deze beschrijving dienen zijn al gereed, maar moeten in breder verband worden gedeeld en besproken ter verificatie, bijstelling (waar nodig) en aanvulling om uiteindelijk te komen tot een zo volledig mogelijke eerste beschrijving.

- Eerste beschrijving van de vragen die nog moeten worden beantwoord

Eerste duidingen die als aanzet voor deze beschrijving dienen zijn al gereed, maar moeten in breder verband worden gedeeld en besproken ter verificatie, waar nodig herformulering of bijstelling en aanvulling om uiteindelijk te komen tot een in dit stadium zo volledig mogelijke eerste beschrijving. Bij deze stap kunnen ook vragen die binnenkomen en centraal worden verzameld bij het Informatiepunt van BIJ12 voor zover relevant worden meegenomen.

Daarnaast is in deze stap rubricering van de openstaande vragen noodzakelijk; om wat voor soort vragen gaat het? Een eerste nuttig onderscheid lijkt dat tussen vragen naar hoe bepaalde onderdelen van de uitspraak juridisch precies moeten worden geïnterpreteerd (interpretatievragen) en vragen naar hoe onderdelen van de uitspraak in de praktijk moeten worden toegepast (toepassingsvragen). Bij de rubricering van de vragen moet vervolgens worden aangegeven wat er nodig is om de vragen (finaal) te beantwoorden en hoeveel tijd daarmee naar verwachting gemoeid is. Op voorhand is het voorstelbaar dat bepaalde antwoorden pas duidelijk zullen zijn als daarover jurisprudentie is gevormd, en dat kost tijd en een afgestemd beeld van hoe in de tussentijd te handelen.

- Iteratief proces voor het verder verfijnen en finaliseren van de juridische duiding

Als de eerste beschrijvingen vergevorderd zijn worden deze in een iteratief proces van bespreken, verder uitwerken, bespreken, verder uitwerken, etc. steeds verder verfijnd en gefinaliseerd. Streven is uiteraard om zo snel mogelijk over een zo compleet mogelijke juridische duiding met zo min mogelijk resterende vragen te beschikken, en van de resterende vragen te weten wanneer ze langs welke weg zullen kunnen zijn beantwoord en hoe er in de tussentijd het beste mee kan worden omgegaan.

→ Nadere uitwerking van de hiervoor aangegeven activiteiten in een specifiek plan van aanpak vindt plaats door de mensen die met de juridische duiding worden belast. Zie hoofdstuk 4 'Organisatie'.

3.2 Multidisciplinaire impactanalyse

Welke impact heeft de uitspraak vergunningplicht intern salderen van de Afdeling?

- Wat betekent de uitspraak voor initiatiefnemers die intern hebben gesaldeerd of dat voornemens waren/zijn, voor de verschillende fasen van hun project (afgerond, gestart voor de uitspraak, gestart na de uitspraak, te starten, planfase)? Het betreft hier de impact op zowel private als publieke initiatiefnemers in alle relevante sectoren waaronder landbouw, industrie, woningbouw, energietransitie, infrastructuur, et cetera.

- Wat betekent de uitspraak voor de huidige aanpak van Rijk en provincies qua bevoegd gezag taken op de terreinen vergunningverlening, toezicht en handhaving, natuurbeleid en -beheer en gebiedsregie?
- Wat betekent de uitspraak voor de bevoegd gezag taken van Rijk en provincies in de zin van omvang, vereiste capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief), planning, organisatie en kosten?

- Inventarisatie van de betekenis van de uitspraak voor enerzijds private en publieke initiatiefnemers en anderzijds Rijk en provincies in hun hoedanigheid van bevoegd gezag voor VTH en de omvang daarvan

Op voorhand lijkt de volgende rubricering van situaties vanuit het perspectief van initiatiefnemers hanteerbaar:

1. Heeft intern gesaldeerd en het project afgerond in de periode 2020-2025.
2. Uitvoering project met intern salderen gestart, net voor of net na de uitspraak.
3. Uitvoering project met intern salderen in voorbereiding of planfase, maar nog niet gestart.

Vanuit het perspectief van het bevoegd gezag voor vergunningverlening kan de volgende rubricering van situaties/dossiers worden gegeven:

1. Afgeronde zaken. Afgegeven positieve weigeringen, BRO's en VVGB's in de periode 2020-2025 + projecten met intern salderen op basis van een voorttoets (die het bevoegd gezag grotendeels niet zal kennen).
2. Lopende werkvoorraad: liggende aanvragen en VVGB's met intern salderen, gedeeltelijke intrekking (met name stoppersregelingen) intern salderen; intrekking- en handhavingsverzoeken (alles inclusief dossiers waarbij een aanvulling moet worden gevraagd voordat het bevoegd gezag een besluit (ontwerp of definitief) kan nemen).
3. Lopende juridische procedures met intern salderen. Dossiers die onder de rechter zijn, waarbij de aanvrager nog aanvullingen kan doen als de behandeling nog niet is gesloten en waarbij het bevoegd gezag dan mogelijk nog een herstelbesluit moet maken.
4. PAS-melders: handhavingsverzoek ingetrokken vanwege intern salderen; positieve weigering intern salderen.
5. Dossiers die een onherroepelijke vergunning hebben ontvangen na januari 2020, waarbij intern salderen is benut (project wel / niet afgerond) en waarbij daardoor mogelijk actie van de overheid vereist is in het kader van Hrl art. 6.2.

Gelet op hun specifieke situatie zijn de PAS-melders als een aparte groep te onderscheiden. Hetzelfde geldt voor de deelnemers aan stoppersregelingen die 15% van hun stikstofruimte mochten benutten voor nieuwe niet-agrarische activiteiten maar daar nu een natuurvergunning voor nodig hebben (wat de verwachting van veel afhakende bedrijven met zich meebrengt).

Voor deze (en mogelijk aanvullende) situaties moet zo compleet mogelijk worden uitgewerkt wat de betekenis van de uitspraak voor initiatiefnemers, PAS-melders en stoppers is, en ook voor het bevoegd gezag VTH. En wat de omvang van deze situaties is (aantal situaties, daarmee gemoeide stikstofruimte, e.d.). Hierbij kan evenals bij de juridische duiding de werkwijze worden gevolgd van een snel eerste beeld, gevolgd door een iteratief proces voor het steeds verder verfijnen en finaliseren van de impactanalyse.

Op basis van de uitspraak en eerste duidingen daarvan (die verder moeten worden uitgewerkt – zie onderzoeksvraag 1) is het eerste beeld dat initiatiefnemers (privaat en publiek) voor deze projecten alsnog een passende beoordeling moeten (laten) maken en natuurvergunningplichtig zijn, en dat het kunnen verkrijgen van deze vergunning lastig en onzeker zal zijn, omdat latente

ruimte niet mag worden benut¹ en de mitigerende maatregel voor de stikstofdepositie van het project (het salderen) moet worden getoetst aan het additionaliteitsvereiste (en hierop nu veelal zal vastlopen vanwege de actuele overbelasting van de natuur).

Het eerste beeld van de betekenis voor het bevoegd gezag VTH is dat het bevoegd gezag zal moeten anticiperen op een te verwachten toename van het aantal aanvragen met intern salderen, een verwachte toename in complexiteit van aanvragen en besluitvorming daarover en een verwachte toename van handavings- en intrekingsverzoeken (in aantal en toenemende complexiteit van besluitvorming daarover).

Op basis van de nadere juridische duiding moeten deze eerste beelden waar nodig worden verfijnd, aangevuld of genuanceerd; verder kunnen/zullen de (bedrijfsmatige) consequenties voor initiatiefnemers per (type) situatie verschillen en is het noodzakelijk hier zicht op te krijgen (bijvoorbeeld in verband met prioritering straks van principiële handelingsperspectieven).

Bij de inventarisatie kan het zinvol/nodig zijn om gebruik te maken van de bij (sectoren van) private initiatiefnemers beschikbare informatie: met name in de industrie, de landbouw en de woningbouw is gebruik gemaakt van intern salderen. Dit zal worden nagegaan. Hetzelfde geldt voor bij publieke initiatiefnemers beschikbare informatie aan Rijkszijde (departementen als Defensie, BZK, KGG, IenW en hun uitvoeringsorganisaties) en bij provincies (via in eerste instantie de IPO-programma's Energie en Klimaat, Ruimte en Leefomgeving, Bereikbaarheid en Infrastructuur en Regionale Economie en Cultuur).

- Inventarisatie van de betekenis van de uitspraak voor de huidige aanpak van Rijk en provincies op het gebied van bevoegd gezag natuurbeleid en -beheer en gebiedsregie

Een initiële vraag die de uitspraak vergunningplicht intern salderen wat betreft natuurbeleid en -beheer oproept is wanneer er voor wat betreft de natuur wordt voldaan aan additionaliteit, wat er allemaal voor nodig is om daar te komen (al dan niet in verschillende scenario's van beleid, beheer en monitoring) en hoeveel tijd daar naar verwachting mee gemoeid is. Het eerste beeld van de betekenis van de uitspraak is dat de provincies aan de lat staan voor het onderbouwen dat de natuurherstelmaatregelen die genomen zijn vanuit het Natuurpact en het Programma Natuur leiden tot een evenwichtig pakket en natuurherstel. Waar nodig zullen provincies aanvullende herstelmaatregelen moeten nemen. De provincies zijn voorts 'in the lead' voor de Agrarisch natuurbeheer en de structureel daarvoor vrijgemaakte € 500 miljoen, en het leggen van de koppeling naar het toewerken naar de gunstige staat van instandhouding. Hierbij wordt nadrukkelijk opgemerkt dat natuurmaatregelen en stikstofdaling geen communicerende vaten zijn: minder daling is niet op te vangen met meer natuurherstel. Sterker: veel natuurherstelmaatregelen hebben slechts een kortdurend positief effect als ze niet gepaard gaan met een sterke daling van de totale stikstofdepositie.

Ook uit het oogpunt van de provincie als gebiedsregisseur en diverse lopende gebiedsprocessen is het zaak om naar de betekenis van de uitspraak vergunningplicht intern salderen te kijken.

- Wat betekent de uitspraak voor de bevoegd gezag taken van Rijk en provincies in de zin van omvang, vereiste capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief), planning, organisatie en kosten?

In eerste instantie is het met name zaak om de betekenis van de uitspraak na te gaan voor wat betreft de bevoegd gezag rol VTH. Eerste beeld is, zoals eerder aangegeven, dat het bevoegd

¹ Als tussen 2020 en 2025 intern is gesaldeerd met gebruikmaking van latente ruimte moet voor die gebruikte latente ruimte nu een alternatieve oplossing worden gevonden.

gezag zal moeten anticiperen op een te verwachten toename van het aantal aanvragen met intern salderen, een verwachte toename in complexiteit van aanvragen en besluitvorming daarover en een verwachte toename van handhavings- en intrekkingenverzoeken (in aantal en toenemende complexiteit van besluitvorming daarover). Hier komt vervolgens de vraag achter weg naar of en hoe de uitvoeringspraktijk van het bevoegd gezag VTH wijzigt / moet worden aangepast voor wat betreft vergunningverlening en ook toezicht en handhaving. In verband met een mogelijke exponentiële toename van werkzaamheden bij een gelijkblijvende of zelfs afnemende capaciteit van het bevoegd gezag, lijkt het op voorhand duidelijk dat met name ook gekeken zal moeten worden naar alternatieve organisatievormen voor de VTH-taken.

Voor zover mogelijk zal ook de betekenis van de uitspraak voor het werk in de rol van natuurverantwoordelijke overheid en gebiedsregisseur in beeld worden gebracht.

Welke impact heeft de uitspraak Greenpeace van de rechtbank Den Haag?

- Wat is er nodig aan stikstofdaling in de onderscheidenlijke gebieden, wat is de bijdrage die provincies hier in beginsel zelf aan kunnen leveren (effectieve verdeling generieke en gebiedsspecifieke maatregelen), en wat hebben de provincies daarvoor nodig? Hierbij mede de al opgestelde planning in het kader van het NPLG te betrekken.
- Wat is er nodig voor de natuur? Wat is er al gedaan aan natuurherstel, wat is er nog nodig en hoe kunnen de provincies dit oppakken en wat is daarvoor nodig? Ook hier de al opgestelde plannen in het kader van het NPLG te betrekken.
- Wat is er nodig voor de meest urgente gebieden om te voldoen aan het bevel van de rechter? Hoe moeten we de (opgave voor de) urgente gebieden precies duiden, hoe kunnen we aan die opgave bijdragen en wat is daar voor nodig?

→ Nadere uitwerking van de hiervoor aangegeven activiteiten in een specifiek plan van aanpak vindt plaats door de mensen die met de impactanalyse worden belast. Zie hoofdstuk 4 'Organisatie'.

3.3 Handelingsperspectieven en aanbod

Welke handelingsperspectieven hebben Rijk en provincies om met de impact van de uitspraak vergunningplicht intern salderen van de Afdeling op initiatiefnemers (privaat en publiek) om te gaan, inclusief (wijzigingen in) de aanpak en uitvoering van de bevoegd gezag taken? Wat zijn de consequenties, voor- en nadelen en risico's van deze handelingsperspectieven? Welk handelingsperspectief verdient alles overwegende de voorkeur? Het is noodzakelijk hierbij een korte termijn (o.a. innovatie, stoppersregelingen, omvorming, verplaatsing e.d.; grote opgaven en individuele projecten) en langere termijn (o.a. additionaliteit) te onderscheiden.

Welk aanbod kunnen de provincies onder welke voorwaarden doen om bij te dragen aan het opvolgen van de uitspraak Greenpeace en het daarin gegeven bevel aan de Staat door de rechtbank Den Haag?

Deze onderzoeksvragen wordt waar mogelijk al meegenomen door de mensen die werken aan de duiding en impactanalyse omdat mogelijke handelingsperspectieven daarbij logischerwijs kunnen/zullen opdoemen. Op korte termijn wordt in samenspraak met de mensen die werken aan duiding en impactanalyse gezien welke specifieke (extra) actie en werkgroep er nodig zijn in welke samenstelling voor het goed en uiteindelijk beantwoorden van de vraag naar de handelingsperspectieven en het opstellen van het interprovinciale aanbod.

Parallel werken en vroeg starten met handelingsperspectieven en aanbod – ook al zijn de duiding en impactanalyse nog niet helemaal gereed – is vooral ook mogelijk vanwege diverse documenten die al op de plank liggen, waaronder gebiedsprogramma's, de propositie van de provincies, diverse verkenningen (doelsturing, innovatie, generieke maatregelen) en NDA's.

4 Organisatie en bemensing

Voor de organisatie maken we zoveel mogelijk gebruik van bestaande overleggen en netwerken, interprovinciaal en interbestuurlijk. Het voor de uitvoering van dit plan benutten van de bestaande gremia vergt uiteraard een specifieke organisatie die we in dit hoofdstuk schetsen. Hierna is op de liggende pagina een schematische weergave van de voorgestelde organisatiestructuur weergegeven. De onderdelen daarvan worden in de volgende paragrafen toegelicht.

4.1 Inhoudelijke uitwerking

- Rechts in de figuur staan drie werkgroepen voor het beantwoorden van de drie onderzoeksvragen die in hoofdstuk 1 zijn geïntroduceerd. Dit zijn de drie sporen: juridische duiding, impactanalyse en handelingsperspectieven.
- De bestaande Werkgroep DRU (duiding rechterlijke uitspraken) onder voorzitterschap van **5.1.2e** van BIJ12 ontfermt zich over het spoor juridische duiding. De Werkgroep DRU heeft een interbestuurlijke samenstelling van juristen en beleidsmensen van provincies en departementen. De Werkgroep DRU heeft bestaande connecties met andere (juristen)overleggen, zoals het juristenoverleg van de twaalf provincies, waar de werkgroep gebruik van zal maken c.q. mee zal afstemmen.
- De Werkgroep Impact wordt speciaal gevormd en heeft twee trekkers vanuit het projectteam VTH/IV van IPLG: **5.1.2e** en **5.1.2e**. Zij zorgen voor de aanhaking van andere IPLG-teams die noodzakelijk zijn voor de inhoudelijke impactanalyse, in het bijzonder monitoring en data **5.1.2e** natuur **5.1.2e** en **5.1.2e**, gebiedsgerichte aanpak **5.1.2e** en landbouw **5.1.2e** en **5.1.2e**. **5.1.2e** De Werkgroep Impact kan/zal terugvallen op bestaande gremia van de twaalf provincies voor input en afstemming, zoals SIU-V, SIU-TH, Beleidsmedewerkersoverleg VTH/AERIUS en bestaande IPLG-gremia met de twaalf provincies voor monitoring en data, natuur, gebiedsgerichte aanpak en landbouw (via voornoemde IPLG medewerkers).
- De Werkgroep Handelingsperspectieven en aanbod wordt zo spoedig mogelijk gevormd in samenspraak met de Werkgroep DRU en de Werkgroep Impact. De projectleiders nemen hiervoor initiatief.
- De werkgroepen zijn primair zelf verantwoordelijk voor hun werkwijze en noodzakelijke activiteiten voor het beantwoorden van de aan hen toebedeelde onderzoeksvragen, in afstemming met de projectleiders. In feite maakt iedere werkgroep een eigen specifiek plan dat is gebaseerd op het onderhavige algemene plan van aanpak.

4.2 Sturing, coördinatie en afstemming

- Midden in de figuur staan de projectleiders, een duo bestaande uit **5.1.2e** (IPLG opgavemanager VTH) en **5.1.2e** (projectleider/adviseur VTH Stikstof). Zij werken onder verantwoordelijkheid van het PMT van IPLG, met de programmamanagers VTH-IV-Landbouw **5.1.2e** en Natuur **5.1.2e** als verantwoordelijk aanspreekpunt.
- De PL's coördineren – mede via een periodiek IPLG-kernoverleg – de inhoudelijke uitwerking door de drie werkgroepen.

- De PL's stemmen voorts af met IPO/IPLG Communicatie & Woordvoering **5.1.2e** **5.1.2e**), IPO Lobby **5.1.2e** het team Informatievoorziening / webteam Q&A's **5.1.2e** en het overleg breed van de IPO Programmamanagers (via **5.1.2e** Voorts houden de PL's via de verantwoordelijke programmamanagers het PMT van IPLG goed op de hoogte van de uitvoering en vorderingen binnen het project.

4.3 Voorbereiden interprovinciale besluitvorming en besluitvorming

- Links in de figuur staan de BAC- en AAC-LG en het bestaande Beleidsmedewerkersoverleg VTH/AERIUS. Uit de BAC- en AAC-LG worden twee brede portefeuillehoudersoverleggen (PH-overleggen) samengesteld die als vooruitgeschoven posten in direct contact staan voor frequente afstemming over voortgang en inhoudelijke resultaten met de PM's en de PL's. Stukken ter bestuurlijke bespreking en vaststelling worden in samenspraak met deze PH-overleggen uiteindelijk voorgelegd aan de voltallige AAC-LG en de BAC-LG. Waar nodig vindt afstemming plaats met de overige BAC's die via hun eigen programmamanager tussentijds op de hoogte kunnen worden gehouden. Voor de samenstelling van de beide PH-overleggen wordt het volgende voorstel gedaan:

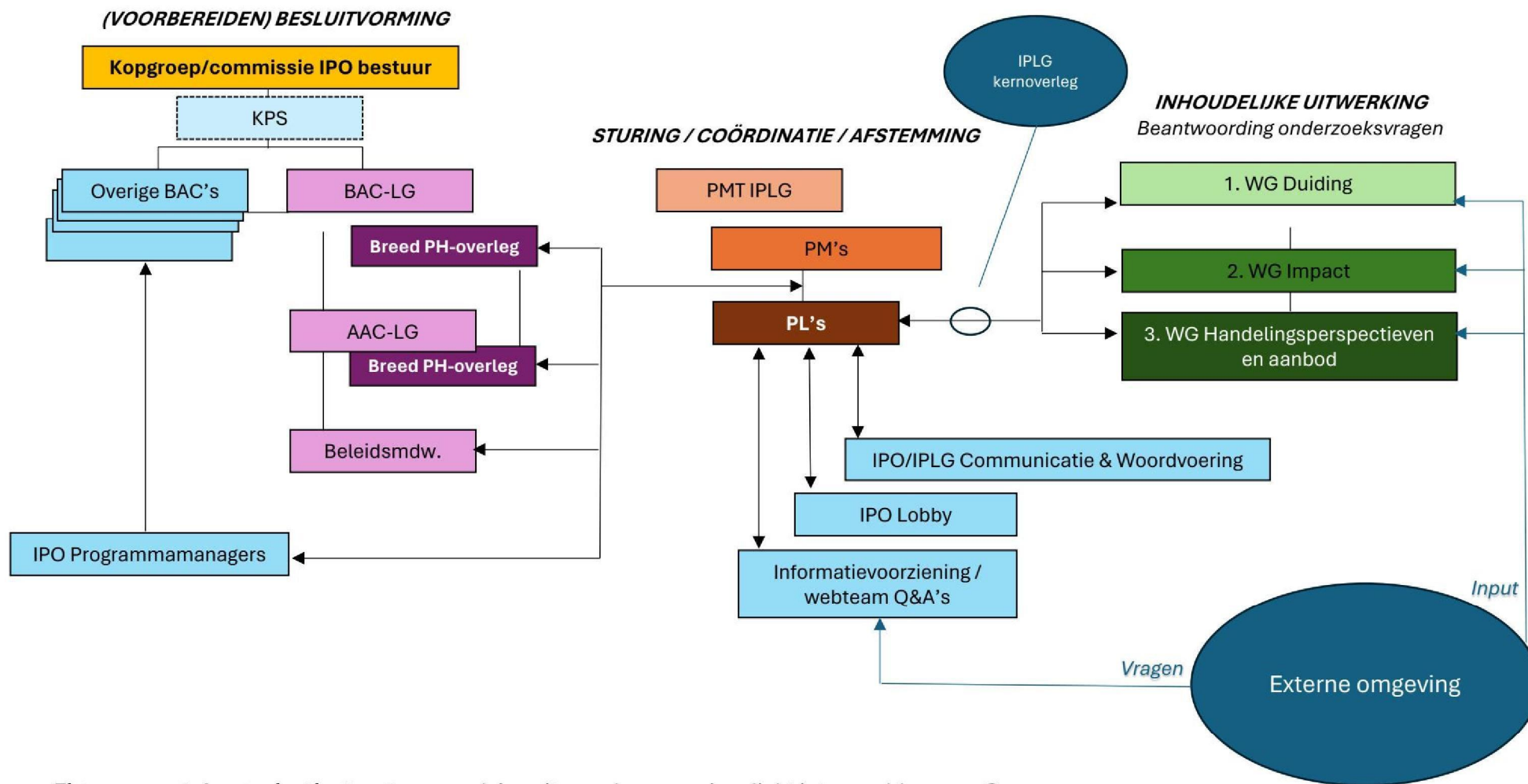
Samenstelling breed BAC-LG PH-overleg	
1.	5.1.2e voorzitter / IPLG VTH
2.	5.1.2e / IPLG Strategie
3.	5.1.2e / IPLG Landbouw
4.	5.1.2e / Natuur
5.	IPLG – PMT/PM/PL's
Samenstelling breed AAC-LG PH-overleg	
1.	5.1.2e voorzitter / IPLG VTH
2.	Vacant / IPLG Strategie
3.	5.1.2e / IPLG Landbouw
4.	5.1.2e / IPLG Natuur
5.	IPLG – PM/PL's

- Voorgesteld wordt dat de BAC-LG in afstemming met de overige BAC's uiteindelijk een commissie namens het IPO-bestuur adviseert over de door de gezamenlijke provincies in te nemen standpunten of te nemen besluiten (zoals over het uiteindelijke aanbod van provincies). Daarbij kan de KPS (kring van provinciesecretarissen) indien nodig worden benut voor interprovinciale afstemming en het bevorderen van één interprovinciale lijn. Een commissie namens het IPO-bestuur is dus het hoogste orgaan in de organisatiestructuur en spiegelt met de ministeriële commissie Economie en Natuur aan Rijkszijde.

4.4 Koppeling met de organisatie aan Rijkszijde

- De geïmplementeerde organisatie aan IPO/provinciezijde spiegelt de organisatie die aan Rijkszijde is ingesteld voor duiding, impactanalyse en handelingsperspectieven.
- LVVN/LGS is trekker en coördineert de ambtelijke uitwerking van duiding, impactanalyse en handelingsperspectieven. Er zijn directe contacten tussen de PL's van IPO en de projectleiding van LGS, en ook tussen de werkgroepstrekkers waar de inhoudelijke uitwerking en beantwoording van onderzoeksvragen plaatsvindt. Via het wekelijk afstemmingsoverleg tussen IPLG en LVVN kan ook op het niveau van het PMT zonodig frequent afstemming plaatsvinden.

- IPO/IPLG Communicatie & Woordvoering en Informatievoorziening / webteam Q&A's werken nauw samen met de communicatiemedewerkers en woordvoerders aan Rijkszijde, LVVN in het bijzonder. IPO/IPLG en Rijk hebben afgesproken dat zij samen de website van BIJ12 benutten als centraal informatiepunt en voor Q&A's.
- Aan Rijkszijde zijn het interdepartementale Beleidsoverleg Toestemmingsverlening, het DO en vervolgens het DGO de voorportalen naar de voor beide rechterlijke uitspraken ingestelde ministeriële commissie Economie en Natuur. De IPO/IPLG projectleiders nemen deel aan het interdepartementale Beleidsoverleg Toestemmingsverlening **5.1.2e** en vanuit het PMT van IPO/IPLG wordt deelgenomen aan het DO **5.1.2e** en het DGO **5.1.2e**. De inbreng van IPO in deze overleggen wordt gebaseerd op afstemming met (de brede PH-overleggen van) de AAC en BAC-LG.
- Voorgesteld wordt dat de commissie namens het IPO-bestuur – op advies van de BAC-LG en in afstemming met de overige BAC's – counterpart is van de ministeriële commissie Economie en Natuur.

Figuur voorstel organisatiestructuur opvolging uitspraak vergunningplicht intern salderen en Greenpeace

5 Planning & Capaciteit

Mede op basis van verdere besluitvorming zal worden gezien of de werkzaamheden passen binnen de huidige capaciteit of dat aanvullende capaciteit en/of middelen benodigd zijn. Daarbij wordt mede bepaald wat de inzet door of namens de andere BACs moet/kan zijn.

5.1.2e

6 Communicatie en stakeholdersaanpak

Door IPO/IPLG Communicatie & Woordvoering is in overleg met communicatiemedewerkers en woordvoerders aan Rijkszijde een afgestemde communicatiestrategie afgesproken. Deze strategie is vastgelegd in een separaat document. De kernpunten van de strategie zijn als volgt samen te vatten:

- De strategie richt zich in eerste instantie op het beantwoorden van vragen van belanghebbenden die direct getroffen worden. In tweede instantie is het bereiken van intermediairs/ koepel- en sectororganisaties en adviesorganisaties aan de orde, en het via de media bereiken van het algemeen publiek.
- Qua toon en stijl is het uitgangspunt om zorgvuldig, feitelijk en snel te communiceren over wat we weten, en daarbij ook zo duidelijk mogelijk aan te geven wat we (nog) niet weten.
- Interdepartementaal en interbestuurlijk vindt steeds afstemming plaats zodat de overheden elkaar niet verrassen; er wordt een (tijdelijke) interdepartementale communicatiewerkgroep opgericht met aanhaking van het IPO.
- Elke organisatie is verantwoordelijk voor de betrokkenheid van de 'eigen' stakeholders.
- Vanuit communicatie wordt gewerkt aan: actuele Q&A's, casuïstiek, lijst van doelgroepen en communicatieprioriteiten, kalender en overzicht vaste afstemmomenten, middelenoverzicht.
- Wat beschikbaar is aan informatie wordt gedeeld via de volgende kanalen: Levend Landschap: [Uitspraak Raad van State over intern salderen](#) en BIJ12: [QenA](#). Het landelijk Informatiepunt Stikstof en Natura 2000 speelt een belangrijke rol in het ophalen en beantwoorden van vragen ([Landelijk Informatiepunt Stikstof en Natura 2000](#)).

6 februari 2025
Agendapunt 2a

Bestemd voor	BAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	6 februari 2025
Type notitie	☒ Ter bespreking ☐ Hamerstuk ☐ Mededeling ☐ Ter informatie
Portefeuillehouders VTH	5.1.2e
Opstellers	5.1.2e 5.1.2e (IPO)
Contact via	5.1.2e @mmgadvies.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e
Afgestemd met	☒ Programma-/unitmanager of -directeur ☐ Werkgroep, stuurgroep of anderszins ☐ AAC-portefeuillehouders ☒ BAC-portefeuillehouders
Onderwerp	Hoofdpijnen Plan van Aanpak rechterlijke uitspraken 'vergunningplicht intern salderen' en 'Greenpeace'
Bijlagen	1. Hoofdpijnen Plan van Aanpak rechterlijke uitspraken 'vergunningplicht intern salderen' en 'Greenpeace'; duiding-impact- handelingsperspectieven. 2. Kamerbrief Instellen Ministeriele Commissie Economie en Natuurherstel 24 januari 2025

Kern van het onderwerp

De uitspraken inzake de vergunningplicht intern salderen en Greenpeace hebben vergaande gevolgen en raken alle VTH-vraagstukken zoals de legalisatie van PAS-melders, vergunningplicht voor intern salderen voor alle sectoren, intrekingsverzoeken en handavingsverzoeken.

Dit plan van aanpak vormt de basis om, gespiegeld aan de organisatie binnen het Rijk, alle vraagstukken rond stikstof en natuurherstel in samenhang te organiseren. Op het niveau van het IPO-bestuur wordt een bestuurlijke kopgroep voorgesteld. Voor de BAC Landelijk Gebied wordt een breed portefeuillehoudersoverleg voorgesteld (VTH, Natuur, Strategie, Landbouw).

Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande werkgroepen en overleggen en er wordt gewerkt volgens de onderdelen duiding – impact – handelingsperspectieven.

Ten behoeve van het onderdeel handelingsperspectieven is alvast gewerkt aan de voorbereiding van het BO vervolgaanpak PAS-melders van 19 februari én aan de contouren voor gezamenlijk handavingsbeleid. Beide stukken worden separaat ter besluitvorming aangeboden (zie agendapunt 2b en 2c bij deze agenda).

6 februari 2025
Agendapunt 2a

Gevraagde besluiten

De BAC Landelijk Gebied wordt verzocht:

1. Het document Hoofdlijnen Plan van Aanpak rechterlijke uitspraken 'vergunningplicht intern salderen' en 'Greenpeace'; duiding-impact-handelingsperspectieven vast te stellen en voor finale vaststelling door te geleiden naar het IPO-bestuur (bijlage 1)
2. In te stemmen met het instellen van een breed portefeuillehoudersoverleg uit de BAC Landelijk Gebied, bestaande uit een portefeuillehouder VTH, een portefeuillehouder Natuur, een portefeuillehouder Strategie en een portefeuillehouder Landbouw en de samenstelling zoals voorgesteld in het Plan van Aanpak vast te stellen.

Advies AAC Landelijk Gebied

N.v.t.

Notitie

Aanleiding

Door de uitspraak op 18 december 2024 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (met terugwerkende kracht) haar vaste jurisprudentie gewijzigd. Daardoor is intern salderen vergunningplichtig geworden en dient een additionaliteitstoets uitgevoerd te worden bij alle passende beoordelingen die gebruik maken van salderen. De uitspraak van de Afdeling is veelomvattend en behoeft nadere juridische duiding.

Op 22 januari 2025 deed de rechtbank Den Haag uitspraak in de bodemprocedure van Greenpeace Nederland over de maatregelen van de Staat om de stikstofbelasting op de meest kwetsbare natuur te verminderen. In de uitspraak werd Greenpeace grotendeels in het gelijk gesteld. De rechtbank achtte voldoende bewezen dat de meest urgente, voor stikstof gevoelige, habitats in Natura 2000-gebieden (de urgente lijst) verslechteren. De rechtbank oordeelde dat dit ook aan de Staat te wijten is, doordat er onvoldoende passende maatregelen zijn getroffen in de periode dat het beschermingsregime van artikel 6 van de Habitatrictlijn op de betrokken Natura 2000-gebieden van toepassing is (doorgaans 2004).

Om een goed vervolg te kunnen geven aan beide uitspraken en alle vraagstukken in samenhang te kunnen aanpakken is een stevige interprovinciale organisatie noodzakelijk. Daarbij wordt rekening gehouden met de organisatie die op dit moment binnen het Rijk wordt vormgegeven (zie bijlage 2, Ministeriële Commissie).

De Ministeriële Commissie zal werken volgens vier sporen:

1. Verkennen wat juridische mogelijkheden zijn en wat er mogelijk is (te maken) in de vergunningverlening;
2. Een programma van maatregelen gericht op geborgde daling van stikstofemissie en geborgd natuurherstel- en verbetering;
3. Aanpak en analyse van de impact van de "terugwerkende kracht" uit de uitspraak van Raad van State; en
4. Inzet richting Brussel en EU-wetgeving.

6 februari 2025
Agendapunt 2a

Argumentatie bij gevraagde besluiten

1.1. de complexiteit en de omvang van de opgave vraagt om een heldere organisatie-structuur onder aansturing van IPO-bestuur

Beide uitspraken hebben vergaande gevolgen die nog niet compleet te overzien zijn; voor private en publieke initiatiefnemers en voor de huidige aanpak en het werk van Rijk en provincies op natuur- en stikstofgebied. Omdat het dossier zeer omvangrijk wordt en in samenhang moet worden beschouwd wordt dringend geadviseerd volgens de volgende onderdelen te werken: duiding – impact – handelingsperspectieven.

Beide uitspraken raken nagenoeg alle inhoudelijke thema's, zoals energietransitie, woningbouw, ruimtelijke inrichting, transitie landbouw, infrastructuur, economie, KRW. Om een brede afweging te kunnen maken bij het samenstellen van een geborgd pakket aan maatregelen heeft het Rijk een ministeriele commissie ingericht onder leiding van de minister-president. Gespiegeld daaraan wordt op het niveau van het IPO-bestuur een bestuurlijk kopgroep ingericht. Derhalve wordt dit voorstel voor finale vaststelling aan het IPO-bestuur voorgelegd.

2.1 het is belangrijk om bestuurlijk overzicht en grip te houden

Met betrekking tot de handelingsperspectieven vallen veel onderwerpen binnen het domein van de BAC Landelijk Gebied (onder meer vlottrekken vergunningverlening, handhavingsverzoeken, intrekkingsverzoeken, bedrijfsspecifieke doelsturing, innovatie, vraagstukken rond mest/derogatie, perspectief landbouw, programma natuur, natuurherstel/behoud, monitoring natuur etc.). Voorgesteld wordt binnen de BAC Landelijk Gebied een breed portefeuillehoudersoverleg, bestaande uit een portefeuillehouder van VTH resp. Natuur, Strategie en Landbouw in te richten om snel te kunnen schakelen bij noodzakelijke besluitvorming en communicatie. In het plan van aanpak is het volgende voorstel opgenomen:

Samenstelling breed BAC-LG PH-overleg		
1.	5.1.2e	voorzitter / IPLG VTH
2.	5.1.2e	/ IPLG Strategie
3.	5.1.2e	/ IPLG Landbouw
4.	5.1.2e	/ Natuur
5.	IPLG – PMT/PM/PL's	

Kanttekeningen

- Zolang er geen geborgd pakket van maatregelen ligt is vergunningverlening voor extern salderen en –intern salderen welhaast onmogelijk. Een advies van Hekkelman advocaten dat ten grondslag ligt aan het Brabantse Ontwikkelplan Stikstof geeft richting aan de vraag wanneer aan het additionaliteitsvereiste kan worden voldaan. Onderdeel daarvan zijn financiële borging van de maatregelen en een ecologisch oordeel dat het pakket van maatregelen ook daadwerkelijk gaat leiden tot natuurherstel. Bij het ontbreken van een dergelijk pakket zal vergunningverlening o.g.v. extern – en intern salderen voor provincies gedurende een zeer lang tijd niet mogelijk zijn. Dit laat onverlet dat er nog wel mogelijkheden zijn bv. op grond van ADC toetsing en ecologische beoordeling.
- Hoe eerder Rijk en provincies samen tot een overtuigend pakket aan maatregelen komen, des te sneller kan additionaliteit onderbouwd worden en kan vergunningver-lening weer op gang komen.

6 februari 2025

Agendapunt 2a

- Het is belangrijk realistisch te kijken naar natuurherstelmaatregelen in relatie tot stikstofreducerende maatregelen. Extra natuurmaatregelen zijn nodig, maar kunnen niet in de plaats komen van de benodigde daling van de stikstofdepositie. Veel natuurherstelmaatregelen hebben maar een kortdurend positief effect als ze niet gepaard gaan met een sterke daling van de achtergronddepositie.

Input vanuit voorbereidende overleggen

In de BAC-verdiepingssessie op 23 januari is indringend over de gevolgen van de salderingsuitspraak en de Greenpeace uitspraak gesproken. Naast de noodzaak tot een landelijk geborgd pakket aan stikstofreducerende - en natuurherstelmaatregelen is besloten tot het aanbieden van een 'provinciaal bod' aan maatregelen. Tevens is het belang om als provincies gezamenlijk op te trekken en te communiceren en bestuurlijk grip te kunnen houden benadrukt.

Consequenties

Raakvlakken met andere (IPO-)programma's

Raakt nagenoeg alle programma's: de BAC's Ruimte en Leefomgeving; Klimaat en Energie; Financiën en Openbaar Bestuur; Regionale Economie en Cultuur; Bereikbaarheid en Infra.

Planning

Zie plan van aanpak, agendering in alle BACs en het IPO-bestuur is voorzien.

Uitvoering en financiering

Mede op basis van verdere besluitvorming zal worden gezien of de werkzaamheden passen binnen de huidige capaciteit of dat aanvullende capaciteit en/of middelen benodigd zijn. Daarbij wordt mede bepaald wat de inzet door of namens de andere BACs moet/kan zijn.

Communicatie/lobby

Passief: 'De BAC Landelijk Gebied heeft ingestemd met een plan van aanpak met betrekking tot de organisatie van het vervolg op de uitspraak vergunningplicht intern salderen van 18 december 2024 en de Greenpeace-uitspraak van 22 januari 2025.'

6 februari 2025

Agenda

Betreft Regulier overleg
Vergaderdatum en -tijd 6 februari 2025, 13.00-15.00 uur
Locatie Provinciehuis Utrecht

Deelnemers Leden BAC Landelijk Gebied
 5.1.2e (NH; voorzitter), 5.1.2e (ZH; vicevoorzitter)
 5.1.2e (Gr), 5.1.2e (Fr), 5.1.2e (Fr), 5.1.2e (Dr), 5.1.2e (Dr), 5.1.2e
 5.1.2e (Ov), 5.1.2e (Ov), 5.1.2e (Gld), 5.1.2e (Fl), 5.1.2e (Fl),
 5.1.2e (Ut), 5.1.2e (Ut), 5.1.2e (NH), 5.1.2e (ZH), 5.1.2e (ZH),
 5.1.2e (Ze), 5.1.2e (Ze), 5.1.2e (NB), 5.1.2e (NB), 5.1.2e (NB),
 5.1.2e (Li)

 Ambtelijke vertegenwoordiging
 5.1.2e (voorzitter AAC LG), 5.1.2e (voorzitter AAC LG), 5.1.2e
 (BIJ12), 5.1.2e
 5.1.2e (IPO)

Verhinderd 5.1.2e

1. Opening en vaststelling agenda

a. Opening

b. Vaststelling agenda

U wordt verzocht de agenda voor het overleg van de BAC Landelijk Gebied van 6 februari vast te stellen.

2. Bespreekpunten

VTH

a. Plan van aanpak organisatie en vervolgproces rechterlijke uitspraken Rendac en Greenpeace

U wordt verzocht in te stemmen met de in de IPO-notitie opgenomen beslispunten ter zake van de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 18 december 2024 met betrekking tot intern salderen met ongebruikte stikstofruimte (Rendac; Amercentrale) en de uitspraken van de meervoudige rechtbank Den Haag van 22 januari 2025 over stikstofdepositie in de civiele bodemprocedure tussen Greenpeace en de Nederlandse Staat.

De in overleg met de portefeuillehouders op te stellen beslisnotitie en het u in overleg met het ministerie van LNVN voor te leggen plan van aanpak ontvangt u als nazending na de op 23 januari belegde BAC-verdiepingssessie 'Strategie VTH'.

Gevraagde besluiten	Bestuurlijk woordvoerder: Frank Rijkaart
De BAC Landelijk Gebied wordt verzocht:	Annotatie door 5.1.2e

1. Het document Hoofdpijnen Plan van Aanpak rechterlijke uitspraken 'vergunningplicht intern salderen' en 'Greenpeace'; duiding-impact-handelingsperspectieven vast te stellen en voor finale vaststelling door te geleiden naar het IPO-bestuur (bijlage 1) 2. In te stemmen met het instellen van een breed portefeuillehoudersoverleg uit de BAC Landelijk Gebied, bestaande uit een portefeuillehouder VTH, een portefeuillehouder Natuur, een portefeuillehouder Strategie en een portefeuillehouder Landbouw en de samenstelling zoals voorgesteld in het Plan van Aanpak vast te stellen.	1. Niet akkoord: IPO neigt vaak naar het van stal halen/optuigen van enorme processen die provincies niet altijd helpen. Op zich ok om met elkaar af te stemmen over gevolgen, interpretatie etc. Dit plan van aanpak klinkt als een enorme berg ambtelijke afstemming waardoor we ambtelijk heel veel werk krijgen om allerlei gegevens aan te leveren. Dit legt een enorme werkdruk op het ambtelijk apparaat. Niet dat we niet bv een impactanalyse moeten doen, maar wel graag op een manier waar we zelf wat aan hebben. Dit signaal is ambtelijk al gecommuniceerd. <i>(annotatie zal nog iets worden aangevuld)</i> 2. Akkoord.
--	---

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

3. Hamerstukken

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

buiten verzoek

5.1.2e
5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

4. Mededelingen

- a.
- b.
- c.
- d.

buiten verzoek

5. Ter informatie

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.

buiten verzoek

6. Vaststelling verslagen BAC-overleggen

U wordt verzocht het verslag van het reguliere BAC-overleg van 5 december vast te stellen.

7. Rondvraag en sluiting

Verslag

Contact

5.1.2e
5.1.2e 1.2
5.1.2e @pzh.nl

Vergadering van
PO Stikstof

Vergaderdatum
27 januari 2025

Ons kenmerk

Aanwezig

Frank Rijkaart, 5.1.2e
Programmateam Stikstof

Afwezig

Kopie aan

1. Opening, agenda en mededelingen

2. Verslag en openstaande acties van vorig PO

Er zijn geen opmerkingen op het verslag en actielijst.

3. Besprekstukken

a. IPO en Rijk

Geen opmerkingen.

b. Stikstofprogramma

3b1. Bespreken Rendac uitspraak

De details van de uitspraak Rendac kunnen besproken worden in het PO VTH-Stikstof.

Onderwerp wordt verder besproken oa over externe communicatie rondom de uitspraak over de rendac en Greenpeace uitspraak. Zie ook 3b2.

3b2. Bespreken Greenpeace uitspraak

Zie ook 3b1.

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

c.

buiten verzoek

4. Ter kennisname stukken

Geen opmerkingen.

5. Rollende agenda

a. Stikstof agenda komende weken

Geen opmerkingen.

6. Voorbereiding op

a.

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

b.

buiten verzoek

c.

d.

7. Rondvraag

Geen opmerkingen.

Openstaande actiepunten

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

Reminders

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

To: 5.1.2e @bij12.nl; 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @friesland.nl; 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @bij12.nl; 5.1.2e @mmgadvies.nl; 5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e @odh.nl; 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @bij12.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @gelderland.nl; 5.1.2e @gelderland.nl; 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e @friesland.nl; 5.1.2e @zeeland.nl; 5.1.2e @bij12.nl; 5.1.2e @bij12.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e @gelderland.nl; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e @bij12.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @drenthe.nl

From: 5.1.2e
Sent: Fri 1/10/2025 1:54:18 PM
Subject: Agenda beleidsmedewerkeroverleg 16/01
Received: Fri 1/10/2025 1:55:20 PM
[20241217 notulen beleidsmedewerkers VTH & AERIUS.docx](#)
[Uitnodiging voor Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden \(UDO\) Verlenging legalisatieprogramma PAS-melders](#)
[20250116 agenda beleidsmedewerkers VTH & AERIUS.docx](#)

Beste beleidsmedewerkers,
Bijgevoegd de agenda en stukken voor het overleg van donderdag 16 januari. Het overleg start om 10.00 uur.
Stukken:

- Agendapunt 4: Uitvraag UDO-toets wetsvoorstel legalisatieprogramma
 - 4 – Uitnodiging voor Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) Verlenging legalisatieprogramma PAS-melders
- Agendapunt 6: Notulen
 - 20241217 notulen beleidsmedewerkers VTH & AERIUS

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Leidseveer 2, 3511 SB Utrecht | www.bij12.nl
M 5.1.2e | E 5.1.2e [@bij12.nl](mailto:5.1.2e@bij12.nl)

Volg ons op [LinkedIn](#) en [Twitter](#).

Agenda

Aan	Beleidsmedewerkers VTH & AERIUS		
Titel	Agenda Beleidsmedewerkers VTH & AERIUS		
Datum	16 januari 2025		
Aanvang	10.00	Einde	13:30
Plaats	Kantoor BIJ12		
Genodigden	Leden beleidsmedewerkersoverleg		

1. Opening

2. Mededelingen

3. Gevolgen Rendac – toelichting door 5.1.2e

4. buiten verzoek

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

6. Notulen

- Notulen van 17 december

7. Wvttk en rondvraag

8. Sluiting

Volgend overleg is op donderdag 20 februari.

Verslag

Datum	12 november 2024
Onderwerp	Notulen Beleidsmedewerkers VTH & AERIUS
Aanwezig	5.1.2e (voorzitter), 5.1.2e (BIJ12); 5.1.2e (IPO); 5.1.2e (Utrecht); 5.1.2e (Zeeland); 5.1.2e (Drenthe); 5.1.2e (Flevoland); 5.1.2e (Limburg); 5.1.2e (Overijssel); 5.1.2e (Brabant); 5.1.2e (Zuid-Holland); 5.1.2e (Gelderland); 5.1.2e (Fryslân); 5.1.2e (Noord-Holland)
Afwezig	5.1.2e (BIJ12); 5.1.2e (IPO); 5.1.2e (Overijssel); 5.1.2e (Flevoland); 5.1.2e (ODH); 5.1.2e (Brabant); 5.1.2e (Zuid-Holland); 5.1.2e (Groningen); 5.1.2e (Gelderland); 5.1.2e (Limburg); 5.1.2e (Drenthe)

1. Opening

2. Mededelingen

- 5.1.2e
- 5.1.2e
- 5.1.2e buiten verzoek
- 5.1.2e

3. Stand van zaken aanpassing van de beleidsregels n.a.v. de Lbv/Lbv+ – toelichting door 5.1.2e

Door de BAC wijziging van beleidsregels n.a.v. de Lbv/Lbv+ aangenomen. Dit was alleen het model, juiste versie staat op de BIJ12 website. Provincies moeten dit zelf aanpassen. Van Zeeland al een link ontvangen dat dit gebeurd is. Nogmaals de reminder dat dit nog gedaan dient te worden en een seintje te geven als dit gedaan is. Zodat wij het overzicht compleet kunnen maken.

5.1.2e: Kan je het BAC besluit doorsturen? **ACTIE** (5.1.2e).

Agendapunten 4 en 5 worden samengevoegd:

- 5.1.2e 5.1.2e
- 5.1.2e
- buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

buiten verzoek

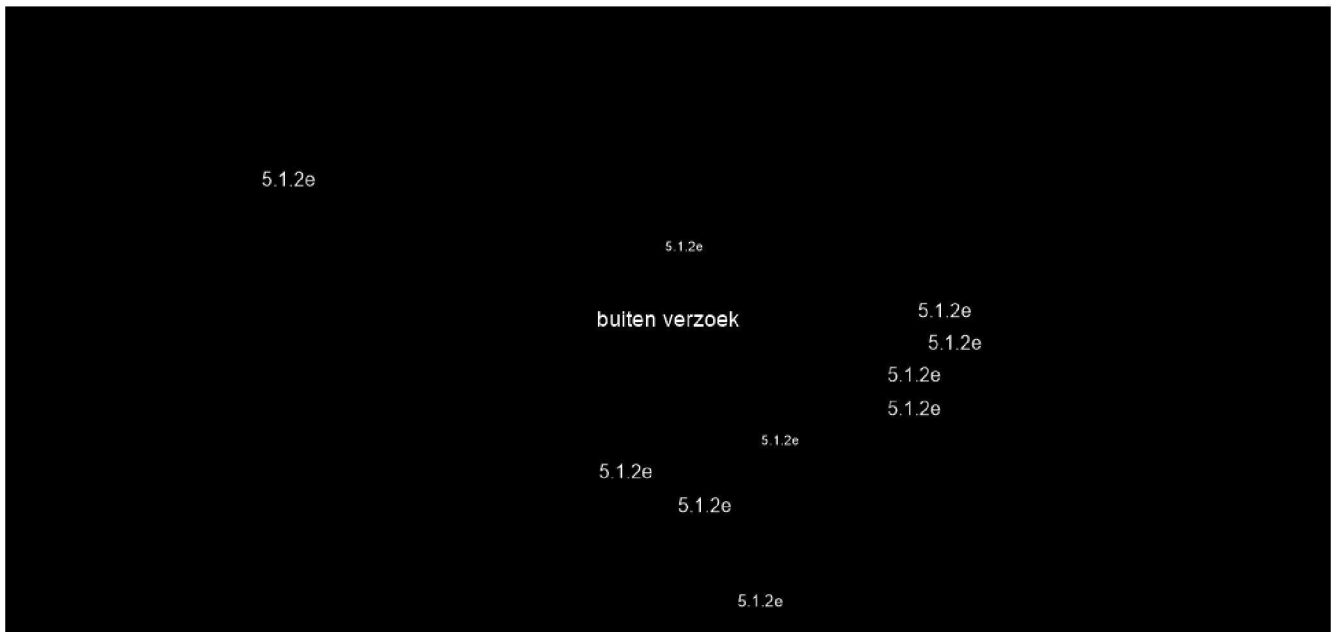
5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

13. Actielijst

14. Notulen

- Notulen van 12 november: geen opmerkingen – vastgesteld.

15. Wvttk en rondvraag

16. Sluiting

Volgend overleg is een fysiek overleg op donderdag 16 januari.

To: 5.1.2e @bij12.nl]; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e @bij12.nl]; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e @mmadvies.nl]; 5.1.2e @ipo.nl]; 5.1.2e @odh.nl]; 5.1.2e @bij12.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @fryslan.fr]; 5.1.2e @gelderland.nl]; 5.1.2e @gelderland.nl]; 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e @bij12.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e @gelderland.nl]; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e @ipo.nl]; 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e van @ipo.nl]; 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e @ipo.nl]; 5.1.2e @bij12.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @drenthe.nl]

From: 5.1.2e
Sent: Tue 1/7/2025 8:31:37 AM
Subject: Stand van zaken Rendac - stukken voor AAC 16 januari
Received: Tue 1/7/2025 8:32:53 AM
[Beslisnotitie AAC LG Contourennotitie Handhavingsbeleid def \(004\).docx](#)
[Bijlage 2 Presentatie contourennotitie Handhavingsbeleid versie 3 \(003\).pptx](#)
[bijlage 1 Contourennotitie Handhavingsbeleid Gebiedsbescherming def \(003\).docx](#)
[20250106 AAC LG - oplegnotitie Procesvoorstel vervolg BAC-verdiepingssessie VTH \(1.0\).docx](#)
[bijlage 1 Achtergrond bij procesvoorstel vervolg BAC-verdiepingssessie.docx](#)
[bijlage 2 Vervolg verdiepingssessie - Geborgd maatregelenpakket.pptx](#)
[bijlage 3 advies Hekkelman BOS2.0 \(1\).pdf](#)

Beste beleidsmedewerkers,

Graag deel ik de volgende ontwikkelingen met jullie m.b.t. Rendac namens 5.1.2e :

Ik neem jullie even mee in de komende ontwikkelingen.

De Rendac uitspraak heeft grote impact voor VTH. Interbestuurlijk volgens de volgende roadmap/route gewerkt: **1) duiding van de afspraak/inventariseren openstaande vragen, 2) in beeld brengen impact, 3) opstellen handelingsperspectieven.**

Een snelle ronde langs provincies leert dat ook binnen veel provincies langs deze route wordt gewerkt en dat we zoveel als mogelijk wel vanuit rust willen werken, overzicht houden en niet (ambtelijk) gaan rennen.

De BAC verdiepingssessie VTH op 23 januari zal in het teken staan van de Rendac uitspraak. Inhoudelijk zijn daar twee onderwerpen voor voorbereid. Deze worden ook ter besluitvorming voor de BAC van 5 februari aangeboden. Het betreft als eerste een voorstel voor (integraal) vervolg op de verdiepingssessie die in gaat op de voorwaarden om vergunningverlening weer mogelijk te maken. Ook in het licht van de Rendac uitspraak komt het voldoen aan additionaliteit door een geborgde aanpak centraal te staan. Ten tweede is verder gewerkt aan de contouren voor gezamenlijk handhavingsbeleid. Voor beide onderwerpen is ten behoeve van de verdiepingssessie ook een powerpoint met technische informatie over het betreffende onderwerp.

Het gezamenlijk intrektingsbeleid komt in een iets ander daglicht te staan door de Rendac uitspraak. We hebben besloten hier wel aandacht aan te besteden in de nota vervolgproces verdiepingssessie, maar hiervoor geen stukken mee te sturen. Dat komt later wel weer.

Voor de AAC van 16 januari wordt ene korte presentatie voorbereid om de leden op de hoogte brengen van de laatste stand van zaken, waaronder interbestuurlijk overleg dat in de week van 13-17 januari plaats zal vinden.

Ik heb de stukken voor de AAC die ook als snel gepubliceerd zullen worden ook even bij deze mail gevoegd.

Hieronder even in overzicht de mijlpalen die bij mij bekend is.

Mijlpaal		Aandachtspunt/bewaken
9 januari	Extra ingelast DGO (informerend)	
10 januari	DO	
Week 13-17 januari	Extra Bewindspersonen overleg (BPO)	Hier in overweging geven om ook onze Bestuurlijk Portefeuillehouders bij uit te nodigen Terugkoppeling en verder bepalen van richting kan dan in onze geplande

		technische briefing van 23 januari plaatsvinden.
23 januari	BAC verdiepingssessie/technische briefing	Zie hierboven.
Eerste week februari	Voorlopige planning voor Kamerbrief	Brief kan dan ook reguliere route lopen via DO en DGO later deze maand.
Nog in te plannen	Technische briefing voor o.m. media.	
Nog in te plannen	Overleg koepel VNG en UvW specifiek gericht op VTH (vanuit rol bevoegd gezag)	Initiatief ILPG (5.1.2e)

Vervolg:

- Ten behoeve van het in beeld brengen van de impact volgt binnenkort een eerste uitvraag,
- Ik zal jullie middels de mail voorzien van updates
- We hebben best al wel wat afmeldingen voor onze fysieke bijeenkomst volgende week donderdag 16 januari. Mag het eigenlijk niet vragen, maar gezien het belang van deze Rendac uitspraak zou het wel mooi zijn als het toch lukt elkaar te kunnen treffen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Leidseveer 2, 3511 SB Utrecht | www.bij12.nl

M 5.1.2e | E 5.1.2e [@bij12.nl](mailto:5.1.2e@bij12.nl)

Werkt voor provincies

Volg ons op [LinkedIn](#) en [Twitter](#).

Geborgd maatregelenpakket

PAS-melders legaliseren, intrekkingverzoeken afwijzen en vergunningen verlenen

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Huidige situatie; Provincies op slot

- Natuurvergunningen kunnen vrijwel niet worden verleend, door de staat van de natuur (volgens NDA's van provincies)
- Extern salderen vrijwel niet mogelijk, vanwege additionaliteitstoets
- Intern salderen vrijwel niet mogelijk, vanwege vergunningplicht en additionaliteitstoets

Huidige situatie; geen regie

- Provincies kunnen verzoeken om handhaving PAS-melders moeilijk afwijzen
- Provincies kunnen intrekkingsverzoeken moeilijk afwijzen
- Rechters worden kritischer: Rechtbank roept overheid op om keuzes te maken in stikstofdossier (Rb Midden-Nederland 18 december 2024)
- Rechters kunnen 'doorpakken', zoals Rb. Oost-Brabant 15 december 2023:
 - "treft de voorlopige voorziening dat de pluimveehouderij na beëindiging van de opfokronde die op dit moment wordt uitgevoerd, wordt stilgelegd tot en met tien weken na de nieuwe beslissing op bezwaar"

Geborgde maatregelen zijn nodig om regie te verkrijgen

- Berenschot (Wanneer is goed goed genoeg, juni 2023):
 - Het nemen van maatregelen die leiden tot een onomkeerbaar fors dalende lijn is een noodzakelijke eerste stap
- Hekkelman (Advies BOS 2.0, mei 2024)
 - Een uitvoeringsagenda met monitoring, aangevuld met een ecologisch oordeel maakt vergunningverlening weer mogelijk
- Afdeling Bestuursrechtspraak (Rendac, december 2024)
 - een in uitvoering zijnd pakket van maatregelen kan behulpzaam zijn bij de beoordeling of voldaan is aan het additionaliteitsvereiste

Wat is een geborgd maatregelenpakket?

- In uitvoering zijnd plan, programma of pakket van maatregelen
- Met motivering welke maatregelen nodig zijn om:
 - Verslechtering te voorkomen (6.2 Habitatrichtlijn)
 - Instandhoudingsdoelstellingen kunnen verwezenlijken (6.1 Hrl)
- Motivering met ecologisch oordeel op gebiedsniveau
- Monitoring van de uitvoering en de effecten van de maatregelen en zo nodig bijstelling of aanvulling

Welke maatregelen leiden bijvoorbeeld tot een dalende trend?

- Afroming productierechten
- Vermindering gebruik van kunstmest
- Maximaliseren aantal GVE per hectare
- Lager eiwitgehalte in veevoer
- Aanscherpen stalnormering
- NOx-heffing industrie
- Intrekking natuurvergunningen

Welke maatregelen leiden niet of onvoldoende tot een dalende trend van stikstofdepositie?

- Doelsturing leidt op zichzelf niet tot een dalende trend, tenzij ambitieuze doelen worden gesteld, die waarschijnlijk pijnlijk zijn.
- Rekenkundige ondergrens leidt niet tot een dalende trend
- Schrappen van de KDW (omgevingswaarden) leidt niet tot een dalende trend en maakt vergunningverlening niet makkelijker
- Innovatie kan bijdragen aan een dalende trend, maar juridische borging is lastig en vergunningplicht intern salderen beperkt de inzetbaarheid

Relatie tot 'Brussel'

- Taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de Habitatrichtlijn
 - Instandhoudingsmaatregelen (art. 6.1 Hrl)
 - Passende maatregelen om verslechtering te voorkomen (art. 6.2 Hrl)
- Nationale wet- en regelgeving kan daaraan niets wijzigen
- Verzoek tot starten inbreukprocedure gedaan wegens niet voldoen aan Habitatrichtlijn
- Wijziging Habitatrichtlijn (op korte termijn) niet te verwachten

Taken en verantwoordelijkheden provincies

- Het provinciebestuur draagt zorg voor het treffen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen (artikel 3.59 Besluit kwaliteit leefomgeving)
- Maken van Natuurdoelanalyses per Natura 2000-gebied als beoordeling van lopende en geplande instandhoudingsmaatregelen conform de vereisten uit 6.2 en 6.2 Habitatrichtlijn
- Met de informatie vanuit de natuurdoelanalyses wordt inzichtelijk of het vastgestelde pakket maatregelen volstaat om verslechtering tegen te gaan en realisatie van instandhoudingsdoestellingen mogelijk te maken.

Maatregelen van Rijk en provincies

- Zonder bronmaatregelen van het Rijk is het voor provincies in veel gebieden waarschijnlijk niet mogelijk om voldoende stikstofreductie te bereiken om verslechtering te voorkomen
- Provinciale generieke en gebiedsgerichte maatregelen kunnen wel helpen 'pieken' in de depositie boven de 'deken' te verlagen

Provinciale maatregelen

- Generieke provinciale maatregelen
- Gebiedsspecifieke provinciale maatregelen
- Handhavingsbeleid
- Intrekkingsbeleid

Uitspraak Rendac

- Realiseren van nieuwe activiteiten met eerder vergunde ruimte (woningbouw op voormalige agrarische grond) is veelal niet meer mogelijk
- Alsnog realiseren van eerder vergunde activiteiten is alleen mogelijk als een natuurvergunning is verleend
- Latente ruimte in milieuvergunningen is grotendeels onbruikbaar geworden
- Nog bruikbare latente ruimte zou via wijziging Beleidsregels salderen kunnen worden beperkt
- Intrekking van latente ruimte in natuurvergunningen is mogelijk

Uitspraak Greenpeace 22 januari 2025

- PM

Achtergrond bij procesvoorstel

Advies Hekkelman

Hekkelman advocaten heeft op 23 mei 2024 een advies uitgebracht aan het college van GS van de provincie Noord-Brabant in het kader van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 (BOS 2.0). De BOS 2.0 bevat – kort samengevat – de uitvoeringsagenda van Noord-Brabant om stikstofreductie te realiseren en daarmee op termijn toe te werken naar duurzame vergunningverlening in Noord-Brabant en naar een gunstige staat van instandhouding in de Natura 2000-gebieden.

Hekkelman concludeert dat stikstofreductie nodig is om vergunningverlening weer mogelijk te maken. De omvang daarvan moet zodanig zijn, dat op gebiedsniveau ecologisch het oordeel kan worden getrokken dat behoud van de kwalificerende habitats is geborgd en op termijn de verbeter- en hersteldoelstellingen die gelden voor de betreffende habitats kunnen worden verwezenlijkt. Daarvoor zijn meer maatregelen nodig, niet alleen maatregelen die zien op stikstofreductie. De benodigde stikstofmaatregelen maken daar echter wel nadrukkelijk onderdeel van uit.

Om vergunningverlening op basis van extern salderen weer mogelijk te maken, moet voldaan worden aan het additionaliteitsvereiste. Daarvoor moet inzichtelijk worden gemaakt met welke maatregelen de stikstofdepositie dermate gereduceerd kan worden, zodat op gebiedsniveau (ook gelet op andere maatregelen) behoud van de kwalificerende habitats is geborgd en op termijn de verbeter- en hersteldoelstellingen die gelden voor de betreffende habitats kunnen worden verwezenlijkt.

De maatregelen moeten onderdeel uitmaken van een vastgesteld maatregelenpakket dat in uitvoering is en tot doel heeft om behoud te borgen en waarmee de verbeter- en hersteldoelstellingen kunnen worden gerealiseerd. Hekkelman wijst erop dat de maatregelen niet allemaal gerealiseerd hoeven te zijn, om de effecten daarvan mee te kunnen nemen in die ecologische beoordeling die nodig is in de toetsing aan het additionaliteitsvereiste. Er kan gewerkt worden met prognoses, reële onzekerheidsmarges en monitoring (incl. eventueel een pakket aan maatregelen achter de hand). Het plan moet wel voldoende maatregelen bevatten om de doelstellingen te kunnen realiseren.

Beantwoording vragen uit verdiepingssessie BAC VTH

1. *Wanneer is er voldoende stikstofreductie bereikt om weer vergunningen te kunnen verlenen en PAS-melders te kunnen legaliseren?*

Vergunningverlening is weer mogelijk als er:

1. een geborgd pakket van maatregelen ligt, waarmee
2. op gebiedsniveau ecologisch het oordeel kan worden getrokken dat behoud van de kwalificerende habitats is geborgd en
3. op termijn de verbeter- en hersteldoelstellingen die gelden voor de betreffende habitats kunnen worden verwezenlijkt.

2. *Moet de stikstofdepositie dalen tot onder de KDW om weer vergunningen te kunnen verlenen?*

Nee, de stikstofdepositie hoeft niet per sé onder de KDW te worden gebracht om vergunningverlening weer mogelijk te maken. Vergunningverlening is mogelijk als wordt voldaan aan de bovengenoemde eisen.

3. *Wat is een geborgd maatregelenpakket om additionaliteit aan te tonen?*

Hekkelman is van mening dat een toereikende borging van het maatregelenpakket voor wat betreft het doorlopen van de additionaliteitstoets als volgt kan worden opgebouwd:

- Uitwerken welke maatregelen zijn of zullen worden getroffen;
- binnen welk tijdpad die maatregelen zijn of worden uitgevoerd en wanneer die maatregelen effectief zijn;
- wat de effecten zullen zijn van deze maatregelen per Natura 2000-gebied ter toetsing aan de doelen (deskundige doorrekening van de verwachte daling met een reële onzekerheidsmarge).

Zoals hierboven onder vraag 1. Is aangegeven, dient uit het maatregelenpakket te volgen dat behoud geborgd is (om intrekkingverzoeken te kunnen afwijzen) en daarnaast de verbeter- en hersteldoelstellingen worden verwezenlijkt (om vergunningverlening mogelijk te maken).

4. *Wat is het ijkpunt voor de daling?*

Hoewel de stikstofdepositie vanaf eind jaren '80 van de vorige eeuw al aanmerkelijk is gedaald, is die depositie op veel plekken nog steeds te hoog. Bovendien vlakt de depositiedaling de laatste jaren af¹. Bij de vaststelling van een geborgd maatregelenpakket is van belang dat de dalende trend wordt voortgezet, zodanig dat behoud geborgd is en de behoud- of verbeterdoelstellingen binnen bereik blijven. Daarbij kan de vaststelling van het maatregelenpakket als ijkpunt worden genomen.

Voorstel voor vervolg

Wij stellen voor om de volgende onderwerpen in een aantal sessies gefaseerd aan te bieden en te bespreken, om zodoende de BAC mee te nemen in de samenhang van de verschillende onderwerpen. Voorts verzoeken wij de BAC te reflecteren op de volgende onderwerpen en vragen.

Wettelijk kader en jurisprudentie

- De vogel- en habitatrichtlijn
- Uitwerking in nationale wet- en regelgeving
- Wat zijn de 'harde' internationale, nationale verplichtingen en provinciale verplichtingen?
- Wat is additionaliteit en wanneer is daaraan voldaan?
- Welke eisen worden aan een maatregelenpakket gesteld?
- Wat adviseerde Berenschot in het advies van juli 2023 'Wanneer is goed goed genoeg?'
- Kunnen maatregelen van verschillende beëindigingsregelingen en de stikstofruimte die deze regelingen opleveren worden gebruikt voor legalisatie PAS-melders?
- Kunnen de gebieden onderling verschillen in fasering van behoud en doelrealisering? Of is de zwakste schakel bepalend voor het geheel?
- Verantwoordelijkheden en Instrumenten om doelen te bereiken

De natuur

- Historische ontwikkelingen in stikstofdepositie
- De uitkomsten van de NDA's en de consequenties daarvan
- De impact van de in ontwikkeling zijnde landelijke doelen voor de gunstige staat van instandhouding
- De impact van de EU-verordening Natuurherstel
- Additionaliteit, jurisprudentie, advies Hekkelman / Berenschot

¹ [Stikstofdepositie, 1990-2022 | Compendium voor de Leefomgeving](#)

- Wat hebben bestaande maatregelen opgeleverd, met name dan de periode vanaf 2015 toen gebiedsanalyses, beheerplannen en ecologische accountantsverklaringen van start gingen.
- Verhouding tussen het gebruik van stikstofruimte 'voor de natuur' en maatregelen 'ten behoeve van ondernemers'.
- Onzekerheden in analyses van de staat van de natuur

Een geborgde aanpak voor een geborgde daling van de depositie

- Wanneer is er sprake van een geborgde aanpak en een geborgde daling?
- Verhouding tussen wat het Rijk doet en kan doen (generiek / gebiedsgericht) en wat provincies doen en kunnen doen (generiek / gebiedsgericht)
- Passende maatregelen om verslechtering te voorkomen en intrekkingsbeleid
- Consequenties van de uitspraak inzake Rendac voor intrekkingsbeleid
- Leren van passende beoordelingen in het buitenland (België)
- Welke data hebben provincies nodig?
- Verhouding tussen maatregelen op gebiedsniveau, provinciaal niveau en landelijk niveau en de bijbehorende voor- en nadelen
- Schattingen, borging en (on)zekerheden van maatregelen

Verhouding met kabinetsbeleid

- Waar zet het kabinetsbeleid op in en hoe verhoudt zich dat tot (de eisen aan) een geborgde aanpak en een geborgde daling?
- Doelsturing als instrument om een geborgde daling van de stikstofemissie (en daarmee stikstofdepositie) te realiseren. Welke eisen stelt dit aan het instrument doelsturing en in hoeverre lijkt het kabinet aan deze eisen voor het instrument doelsturing te gaan voldoen? Wat betekent dit voor het met het instrument doelsturing realiseren van een geborgde daling?
- Innovatie
 - de juridische borging en implementatie van bestaande innovaties en mogelijke 'nieuwe' innovaties.
 - Innovatie als middel om stikstofdepositie te laten dalen versus innovatie ter verhoging van de productiecapaciteit
- Kansen, beperkingen en risico's van verschillende innovatieve oplossingen, zoals ook al wordt uitgewerkt in een vergunning door IPLG naar innovatie en de vervolgstappen, zoals onder meer:
 - Lely Sphere
 - Aanzuring mest
 - Emissiearme stalvloeren
 - Luchtwassers
- Rekenkundige ondergrens; heeft potentie om kleinere projecten weer vlot te trekken. Maakt kleinere projecten niet vergunningplichtig. Maar kan vergunningverlening (van grotere) projecten met depositie boven de ondergrens bemoeilijken en kan leiden tot meer intrekkings- en/of handhavingsverzoeken voor activiteiten met depositie boven de ondergrens.

Handelingsperspectief

- Het opstellen van een geborgd pakket aan maatregelen, waarmee op gebiedsniveau verslechtering wordt voorkomen en behoud- of verbeterdoelstellingen kunnen worden verwezenlijkt.
- Regie op handhavingsverzoeken ten aanzien van PAS-melders en verzoeken tot intrekking van onherroepelijke vergunningen.
- In combinatie met innovatie en doelsturing op termijn vergunningverlening weer mogelijk maken.

Beslisnotitie
AAC Landelijk Gebied

(datum)

Agendapunt ...

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Bestemd voor	AAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	15 januari 2025
Type notitie	☒ Ter bespreking ☐ Hamerstuk ☐ Mededeling ☐ Ter informatie
Portefeuillehouder(s) (programma)	5.1.2e (NB), 5.1.2e (Dr)
Opsteller(s)	5.1.2e
Contact via	5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e
Afgestemd met	☒ Programmamanager of -directeur ☒ Werkgroep, stuurgroep of anderszins ☒ AAC-portefeuillehouders (datum) ☒ BAC-portefeuillehouders (13-1-2025)
Onderwerp	Procesvoorstel vervolg BAC-verdiepingssessie VTH
Bijlage(n)	1. <i>Achtergronddocument bij procesvoorstel vervolg BAC-verdiepingssessie VTH</i> 2. <i>Powerpoint met technische informatie ten behoeve van de BAC verdiepingssessie VTH op 23 januari over een geborgd maatregelenpakket.</i> 3. <i>Advies BOS 2.0 Hekkelman</i>

Kern van het onderwerp

Naar aanleiding van de Rendac uitspraak wordt interbestuurlijk volgens de volgende roadmap/route gewerkt: 1) duiding van de afspraak/inventariseren openstaande vragen, 2) in beeld brengen impact, 3) opstellen handelingsperspectieven.

Ter voorbereiding van stap 3 wordt in deze procesnotitie de BAC gevraagd opdracht te verlenen aan het IPLG om te beschrijven wanneer vergunningverlening door provincies weer mogelijk is en wat daarvoor nodig is. Daarbij wordt voorgesteld om het gezamenlijk intrekingsbeleid ook in het licht van de Rendac uitspraak te bezien.

Deze stukken dienen ter voorbereiding op de verdiepingssessie VTH op 23 januari en ter besluitvorming in de BAC van 5 februari.

Gevraagd(e) besluit(en)

De AAC Landelijk Gebied wordt verzocht om de BAC Landelijk gebied voor te stellen:

1. Aan het IPLG opdracht te verlenen om te beschrijven wanneer vergunningverlening door provincies weer mogelijk is en wat daarvoor nodig is en daarbij te betrekken:
 - a) Wettelijk kader en jurisprudentie (o.m. rond additionaliteit en noodzaak geborgd maatregelenpakket)
 - b) De staat van de natuur (o.m. NDA's, adviezen Ecologische Autoriteit, natuurbehoud, natuurontwikkeling)
 - c) Innovatieve ontwikkelingen (bestaand en toekomstig)
 - d) Managementmaatregelen
 - e) Doelsturing
 - f) Rekenkundige ondergrens
 - g) Voorbeelden uit verschillende provincies
 - h) Het regeerprogramma en de propositie van provincies
 - i) Het handelingsperspectief voor provincies
2. Het IPLG te verzoeken het gezamenlijk intrekingsbeleid in het licht van de Rendac uitspraak op hoofdlijnen uit te werken, zodat iedere provincie het vervolgens kan uitwerken naar gelang de omstandigheden in de eigen provincie

Notitie

Aanleiding

In veel provincies kunnen nauwelijks natuurvergunningen worden verleend, is legalisatie van PAS-melders problematisch en is de afwijzing van intrekingsverzoeken steeds moeilijker.

Op 20 november vond de verdiepingssessie BAC VTH plaats. Tijdens die sessie is aan de orde gekomen dat door additionaliteit vergunningverlening vrijwel niet mogelijk is en dat het vanaf 28 februari 2025 lastig wordt om handhavingsverzoeken tegen PAS-melders af te wijzen en dat de weigering van intrekingsverzoeken in de regel geen stand houden bij de rechter. Door de BAC zijn toen vragen gesteld als:

- Wat is een geborgd pakket en dalende trend?
- Wat is het ijkpunt voor de daling?
- Hoe veel moet de daling inhouden?

Tijdens de verdiepingssessie is door Noord-Brabant gewezen op een advies van Hekkelman advocaten (bijlage), waarin antwoord wordt gegeven op deze vragen. Dat is voor de BAC reden geweest om te vragen naar een procesnotitie, waarin wordt ingegaan op de vragen van de BAC, het perspectief voor vergunningverlening (ook aan PAS-melders) en het houden van regie op intrekingsverzoeken.

Op 18 december 2024 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State bovendien in de uitspraken Rendac/Amercentrale een nieuw beoordelingskader voor

intern salderen vastgesteld. Op grond van dit nieuwe kader is ook intern salderen vergunningplichtig. In de praktijk zal vergunningverlening lastig zijn vanwege de toets aan additionaliteit. Hekkelman geeft in het advies aan hoe met de uitvoering van een geborgd maatregelenpakket vergunningverlening weer mogelijk wordt. Ook de Afdeling Bestuursrechtspraak wijst er in de uitspraken Rendac/Amercentrale op dat zo'n pakket van maatregelen 'behelpzaam' kan zijn bij vergunningverlening.

Als bijlage 1 treft u aan een korte samenvatting van het advies van Hekkelman, voorzien van beantwoording van de vragen die tijdens de verdiepingssessie zijn gesteld en een voorstel voor de vervolgaanpak. Bijlage 2 betreft een uitgebreide powerpoint met technische achtergrondinformatie die ter voorbereiding op de verdiepingssessie op 23 januari zal worden meegezonden. Het advies Hekkelman gaat hierbij als bijlage 3.

Argumentatie bij gevraagde besluiten

1.1. Opdrachtverlening aan IPLG met beschrijving wat nodig is om vergunningverlening vlot te trekken

Bij de BAC leven veel vragen hoe vergunningverlening kan worden 'vlot getrokken'. Dit wordt versterkt door de recente Rendac uitspraak waarbij ook intern salderen vergunningplichtig is en de projecten op additionaliteit moeten worden getoetst. In een notitie kan de problematiek samenhangend worden beschreven en kunnen oplossingsrichtingen/handelingsopties worden geschetst met inachtneming van de landelijke beleidsontwikkelingen op het gebied van doelsturing, de rekenkundige ondergrens en innovatie.

2.1 Opdrachtverlening aan IPLG voor beschrijving gezamenlijk intrekkingsbeleid

De BAC van 5 december 2024 heeft besloten IPLG opdracht te verlenen tot het opstellen van gezamenlijk intrekkingsbeleid ten behoeve van PAS-melders. IPLG heeft een contourennotitie uitgewerkt voor intrekkingsbeleid dat primair was gericht op latente ruimte. Door de uitspraak inzake Rendac¹ van 18 december 2024, is het intrekkingsbeleid in een ander licht komen te staan. Veel latente ruimte is praktisch niet meer bruikbaar voor nieuwe projecten. Tegen die achtergrond moet opnieuw worden bezien hoe gezamenlijk intrekkingsbeleid kan worden vormgegeven. Het voorstel is om dit gezamenlijke intrekkingsbeleid uitdrukkelijker onderdeel te laten uitmaken van de beschrijving van wat nodig is om vergunningverlening vlot te trekken.

Kanttekeningen

-Deze notitie gaat bijdragen aan de handelingsperspectieven die in het kader van de Rendac uitspraak interbestuurlijk in beeld gebracht gaan worden. DGO, DO en het

¹ <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@147425/202201311-1-r2/>

BewindsPersonenOverleg (BPO) en BO worden in dat proces betrokken.
-De notitie wordt gefaseerd opgeleverd zodat de BAC bij cruciale keuzemomenten kan worden betrokken.
-Met de beschrijving is capaciteit van IPLG gemoeid. Provincies zullen daarbij worden betrokken via de reguliere overleggen en deelname aan werkgroepen ter uitwerking van de verschillende deelonderwerpen.

Input vanuit voorbereidende overleggen

5.1.2e

Consequenties

Raakvlakken met andere (IPO-) programma's

-

Planning

Beleidsmedewerkeroverleg -17 december 2024

AAC - 15 januari 2025

BAC – 6 februari 2025

Vervolg achtergrondnotitie - 5.1.2e

Uitvoering en financiering

-

Communicatie / lobby

-

To: 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 7/1/2024 7:23:22 PM
Subject: Presentatie ammoniak opgave
Received: Mon 7/1/2024 7:26:30 PM
[11-12-2023 PO stikstof presentatie FH.pptx](#)

Dag 5.1.2e,

Zoals vanochtend beloofd, hier nog de presentatie over de denkrichting m.b.t. de ammoniak opgave. De 35-40 kg per ha als maximum is opgenomen in ZHPLG. Als alle bedrijven daaraan voldoen, blijft er een gat tot de totale opgave van 2,5 kton reductie. Dat gat moet dan gebiedsgericht worden ingevuld door natuurlijk verloop, stoppers etc.

Groeten,
5.1.2e

De stikstofopgave in PZH

Landelijk doel:

- 74% areaal stikstofgevoelige N2000 gebieden onder KDW in 2030
- Totaal 40 kton ammoniakreductie

Voor PZH:

- Een emissieplafond in 2030 van 2.9 kton ammoniakemissie per jaar uit de landbouw
 - Dit is een reductie van 2.5 kton ten opzichte van de emissie in 2020
- Een 'slimme' ruimtelijke verdeling van de emissiereducties zodat deze optimaal bijdraagt aan het verbeteren van de stikstofgevoelige N2000 gebieden

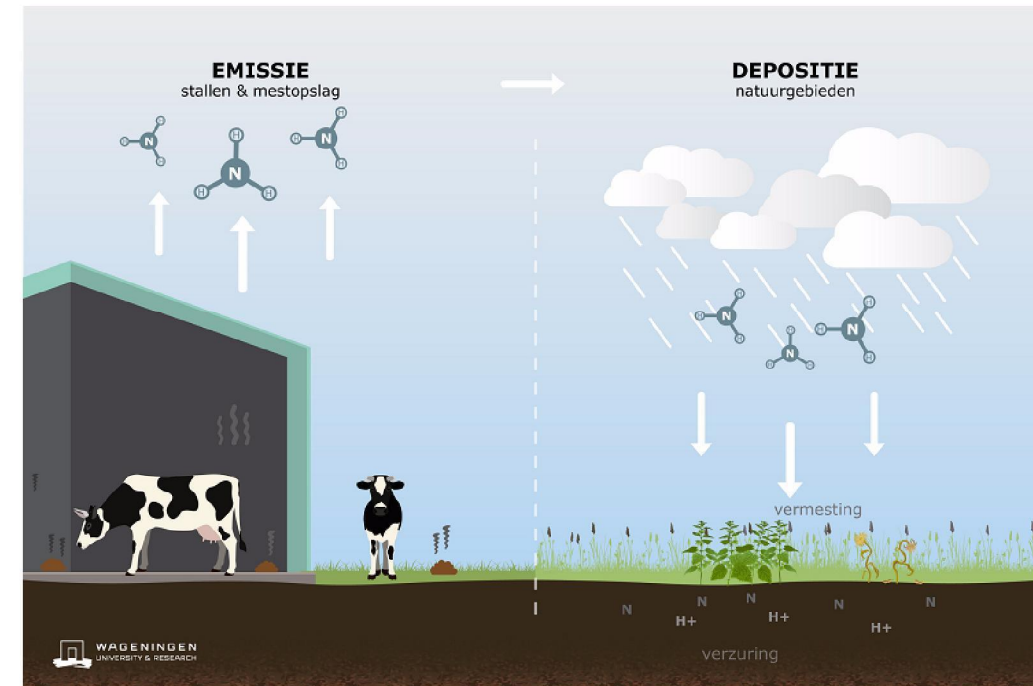
Invulling geven aan de opgave

Overwegingen:

- Er zijn slechts een paar stikstofgevoelige N2000 gebieden in PZH waar het vanuit de focus op depositie zin heeft meer dan generiek te reduceren in de directe nabijheid van het gebied
- Hieruit volgt dat het merendeel van de reductie (2.5 kton) een generieke aanpak behoeft en bijdraagt aan het verminderen van 'de deken'
- De uitdaging: Generiek betekent niet noodzakelijkerwijs voor elke sector hetzelfde percentage, omdat handelingsperspectieven verschillen per sector
 - Structurerende keuzes zijn nodig om de opgave verder te verdelen en concretiseren

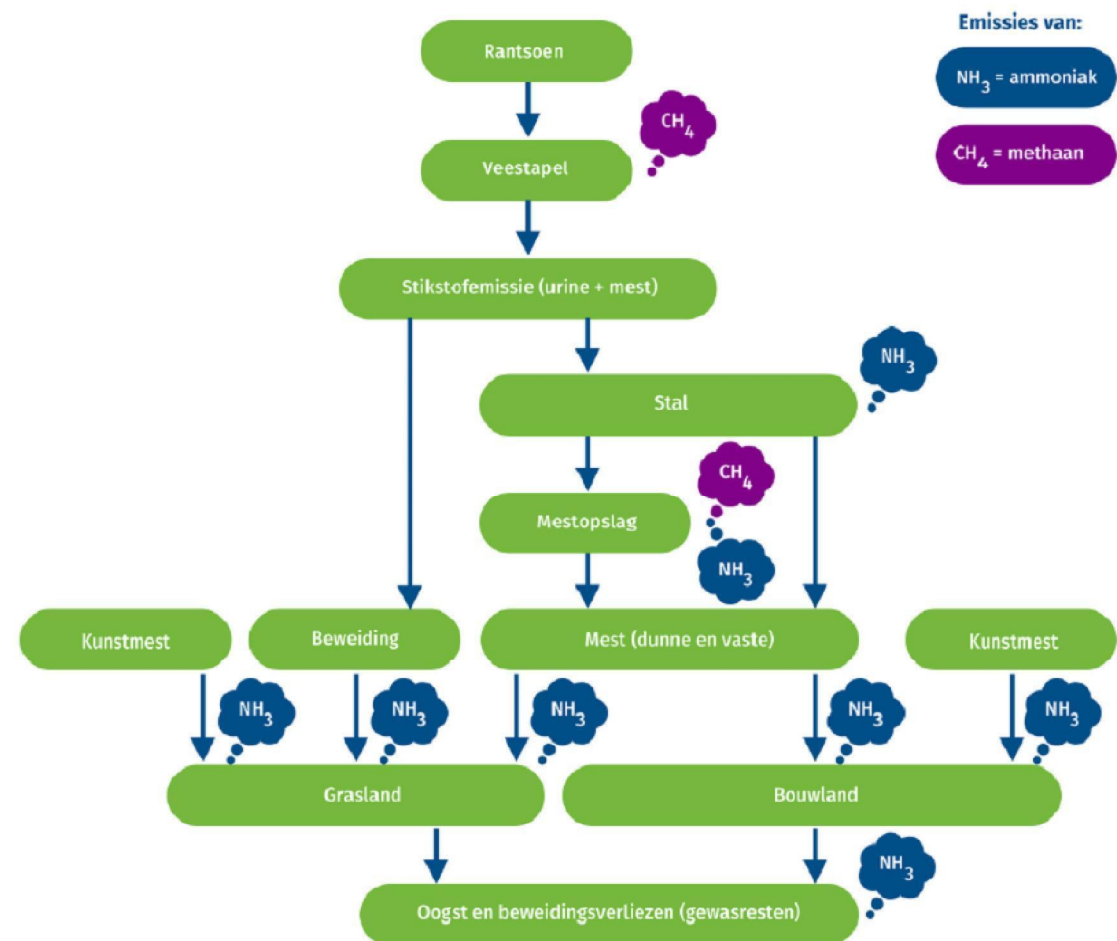
Wat weten we over emissies?

- Jaarlijks worden emissies berekend met model NEMA door RIVM, WUR, CBS en PBL
 - resultaten te vinden op emissieregistratie.nl
 - De berekeningen zijn een combinatie van landbouwdata (o.a. dieren aantallen, staltypen, gemiddelde voersamenstelling, mest en toepassingstechnieken) en emissiefactoren (gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek)
 - De berekende emissies worden ruimtelijk verdeeld o.b.v. stallocaties en percelen
- Transport en depositie wordt berekend met het OPS model
 - resultaten te vinden in **Aerius** op stikstofgevoelige N2000 gebieden
- Extra tools PZH zijn op basis van NEMA/Aerius:
 - **DASH data:** emissie en depositie op 1 bij 1 km schaal
 - **Regiodoelentool:** Exceltool om effect van verschillende reductiescenario's met en zonder zonering door te rekenen op depositie op stikstofgevoelige N2000 gebieden
- Wat we niet hebben:
 - Stikstofemissies op bedrijfsniveau met de **KLW** (gebruikt dezelfde rekenregels als NEMA, maar met bedrijfsspecifieke input)

Rekenschema landelijke registratie en KLV

- Rekenschema NEMA
- Op basis van TAN in mest en emissiefactoren
- Veranderingen in voersamenstelling op landelijk niveau worden doorgerekend
- Gebiedsspecifieke aanpak komt nu (nog) niet naar voren
- Hetzelfde rekenschema vormt de basis van de KLV

Het ministerie van LNV financiert onderzoek naar een integrale aanpak van methaan en ammoniak

De huidige situatie in PZH beter in beeld

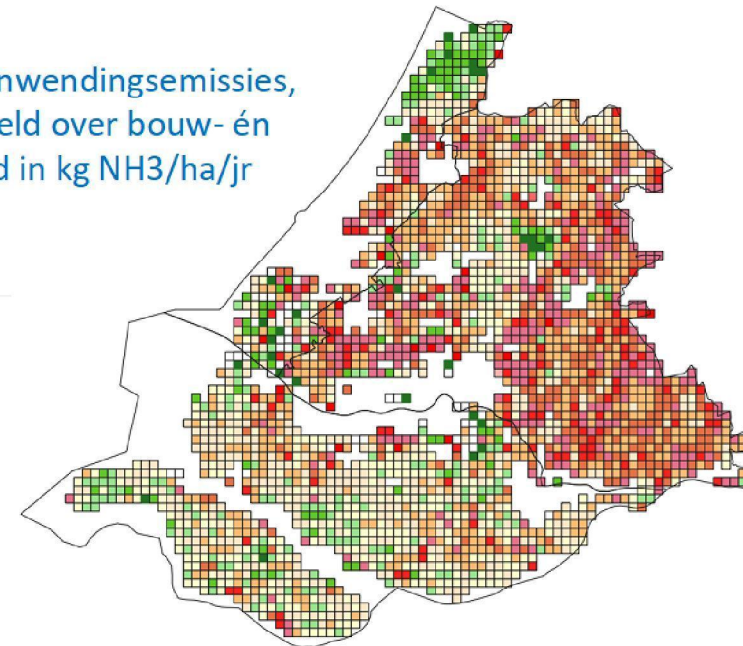
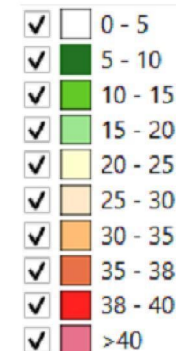
- Huidige emissies PZH vanuit landbouw: 5.3-5.4 kton in 2019 en 2020
- Hoogste detailniveau openbare data zijn gemeentes
- We hebben een provinciale analyse gedaan om de emissies grof te verdelen over drie hoofdsectoren:
 1. grondgebonden veehouderij
 2. grondgebonden teelten
 3. niet-grondgebonden veehouderij
- Het onderscheid is nodig om 'wat als' scenario's door te kunnen rekenen
 - Emissies uitgedrukt per hectare maken het mogelijk om emissies op bedrijfsniveau te verbinden aan het gebiedsniveau en vice versa

Kengetallen veld- en stalemissies huidige situatie uitgedrukt per ha

- Stalemissies:
 - Per ha voor graasdierbedrijven: functie van emissie per dier in de stal, uren buiten de stal en het aantal dieren per ha (intensiteit)
 - Voor niet- grondgebonden veeteelt niet uit te drukken per ha
- Veldemissies:
 - In een analyse van beschikbare data op 1 bij 1 km niveau hebben we de veldemissies gesplitst tussen bouw- en grasland.
 - Functie van teelt, bemestingsruimte in combi met bodemtype, mestsamenstelling en toedieningstechniek
 - Grasland: 30-35 kg NH₃/ha
 - Bouwland Delta: ~30 kg NH₃/ha (bemesting + gewasresten)
 - Bouwland kust en duinen: ~20 kg NH₃/ha (bemesting + gewasresten)

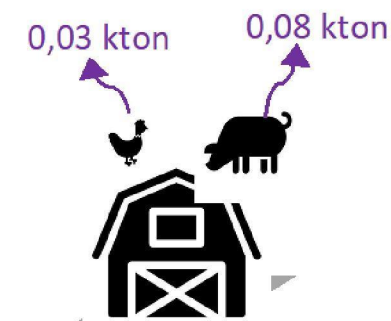
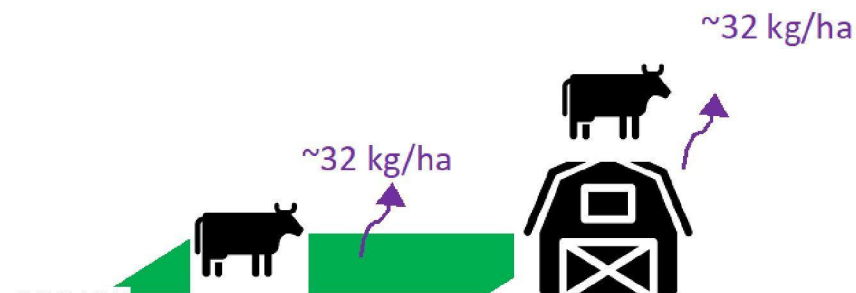
Mestaanwendingsemissies,
gemiddeld over bouw- én
grasland in kg NH₃/ha/jr

Verdeling per kerngebied

- Voorbeeld Veenweiden:
 - Door kengetallen per ha te vermenigvuldigen met arealen per sector komt de verdeling over sectoren in beeld.
 - dit is op basis van data van landelijke berekeningen. Daardoor kunnen kringloopwijzers afwijken door gebruik bedrijfsspecifieke gegevens.
 - Voor de teelten is er veel variatie afhankelijk van de teelt (hoeveelheid bemesting) en de manier van toedienen

	Ammoniakemissie gedeeld over areaal gras- en bouwland	kton/jr NH3 uit landbouw
Grondgebonden veehouderij	64-68 kg/ha	3-3.3 kton
Grondgebonden teelten	30 kg/ha	0.19 kton
Niet grondgebonden veehouderij		0.11 kton
Totaal		3.4 – 3.6 kton

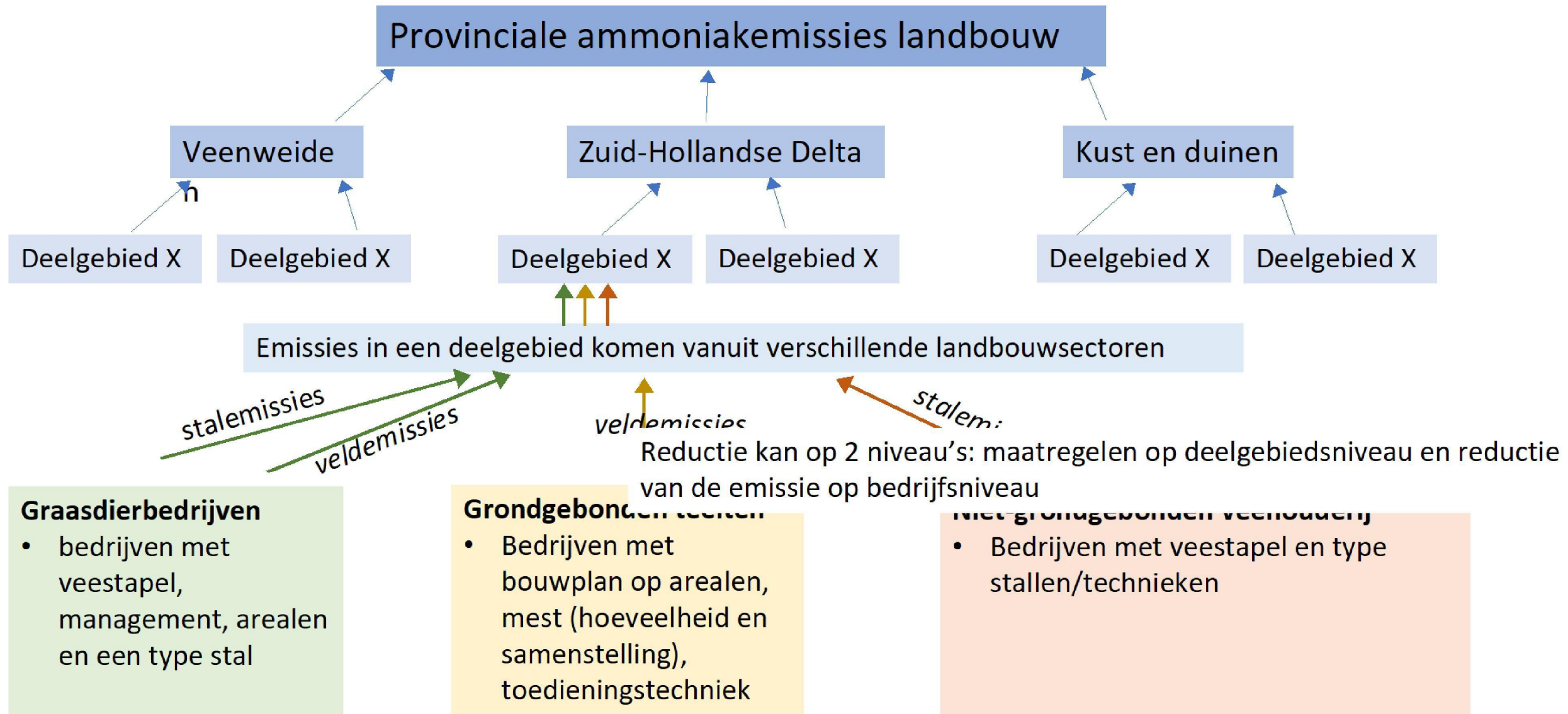

Verdeling per sector en kerngebied in PZH

- Op basis van de kentallen per sector en per gebied hebben we nu de verdeling van emissies in PZH grofweg in beeld
 - Grof want op basis van landelijke emissieberekeningen waarin een onzekerheid zit (~20%) en daarnaast geen differentiatie op basis van bedrijfsspecifieke gegevens
- De verdeling en de kengetallen per ha geven een basis om verschillende verdelingsscenario's te verkennen

Gebied	Grondgebonden veehouderij	Grondgebonden teelten	Niet-grondgebonden veehouderij	Totaal
Veenweiden	3.1	0,2	0,1	
Zuid-Hollandse Delta	0.5	1.1	0.1	
Kust en duinen	0.2	0.1	0.0	
Totaal PZH	3.8	1.4	0.2	5.4

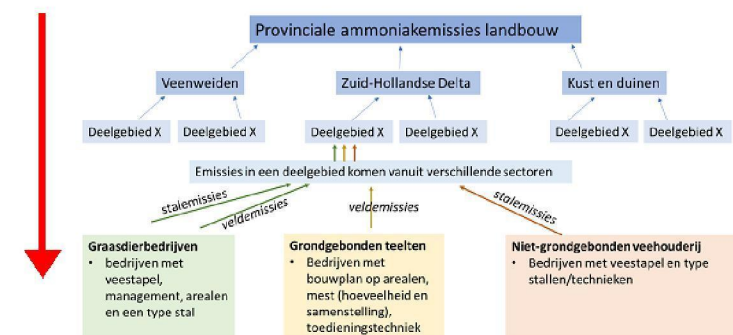
Emissie en handelingsperspectieven op verschillende niveau's

Denkrichting 1: wat is nodig?

Scenario elke sector gelijke reductie:

- 45% reductie voor de teelten (reductie ~0.63 kton)
- 45% niet-grondgebonden veebedrijven (reductie ~0.07 kton)
- 45% voor de grondgebonden veehouderij -> naar hectares vertaald wordt restemissie ~33 kg ammoniak/ha (reductie ~1,7 kton)

Denkrichting 2: wat is nodig?

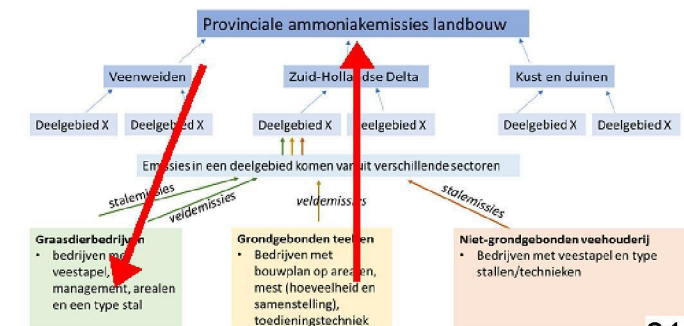
Differentiatie naar sector op basis van een afweging voor realistische reductie in de teelten:

- De huidige veldemissies zijn erg afhankelijk van de teelt en toedieningstechniek
- De mogelijke maatregelen zijn nog niet goed kwantitatief in beeld en sommigen hebben een negatief effect op andere doelstellingen
- In het licht van andere doelstellingen (bodem- en waterkwaliteit, biodiversiteit) is het wel wenselijk om inputs van stikstof te optimaliseren zodat minder verliezen optreden, zoals ammoniakemissies
- Huidige schatting: 25% reductie is grofweg haalbaar. Dit levert een reductie op van ~ 0.3 kton

Het scenario in dit geval:

- 25% reductie voor de teelten (reductie ~ 0.35 kton)
- 45% niet-grondgebonden veebedrijven (reductie ~ 0.07 kton)
- 55% voor de grondgebonden veehouderij -> naar hectares vertaald ~ 27 kg ammoniak/ha

N.B: het reductiepercentage in de niet-grondgebonden veehouderij maakt nauwelijks verschil omdat deze slechts een klein aandeel heeft in de totale emissie van PZH

Denkrichting 3: wat lijkt mogelijk geredeneerd vanuit bedrijfsniveau?

Differentiatie naar sector op basis van:

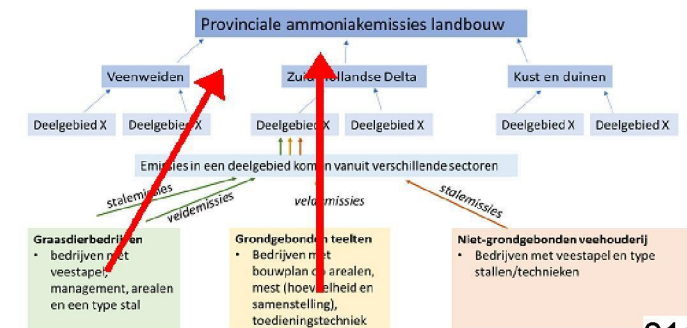
- Aannname 25% reductie haalbaar in teelten
- Aannname 35-40 kg/ha restemissie mogelijk **op bedrijfsniveau** voor de grondgebonden veehouderij (wordt op dit moment door enkele bedrijven gehaald)

Het scenario in dit geval:

- 25% reductie voor de teelten -> reductie van ~0.35 kton
- 45% niet-grondgebonden veebedrijven -> reductie van ~ 0.07 kton
- voor de grondgebonden veehouderij een bedrijfsdoelstelling van 35-40 kg ammoniak/ha (reductie van ~ 1.3- 1.6 kton)

Dit levert een reductie op van circa 1.7-2.0 kton

Er blijft een gat over van ~ 0,5-0,8 kton dat op gebiedsniveau moet worden gedicht

Stand van zaken

- Structurerende keuzes zijn nodig:
 - hoe de opgave te verdelen over sectoren
 - Welk deel van de opgave neer te leggen op niveau van gebieden en welk deel op niveau van een individueel bedrijf
- Denkrichtingen geven **grove** schatting tot wat voor reductie we komen met:
 - emissiearme bedrijfsvoering grondgebonden veehouderij
 - Optimalisaties in de teelten t.a.v. bemesting en bouwplannen
- Daarnaast zijn er mogelijk reducerende maatregelen op gebiedsniveau
- Op dit moment gaan we in gesprek met gebieden om gezamenlijk kijken wat nodig is om tot een realistisch plan te komen:
 - Welke kansen zijn er op bedrijfsniveau?
 - Welke kansen zijn er op gebiedsniveau?